

tepav

TEPAV Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu

Sayı 31 | Eylül 2023

“Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu” Akademik Danışmanlar Projesi kapsamında TEPAV tarafından hazırlanmaktadır ve her ayın son Perşembe günü (resmi tatil olması durumunda izleyen ilk iş günü) proje kapsamında illerdeki Oda ve Borsaların ortak kararıyla belirlenmiş olan Akademik Danışmanlarla paylaşılmaktadır.

İçerik

- Büyüme, Üretim ve Satışlar
- Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi
- İstihdam ve İşsizlik
- Kamu Maliyesi
- Enflasyon
- Kredi ve Mevduat
- Finansal Piyasa Göstergeleri
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler
- Genel Değerlendirme
- Özel Konu: Orta Vadeli Program (2024-2026), Temel Ekonomik Büyüklükler

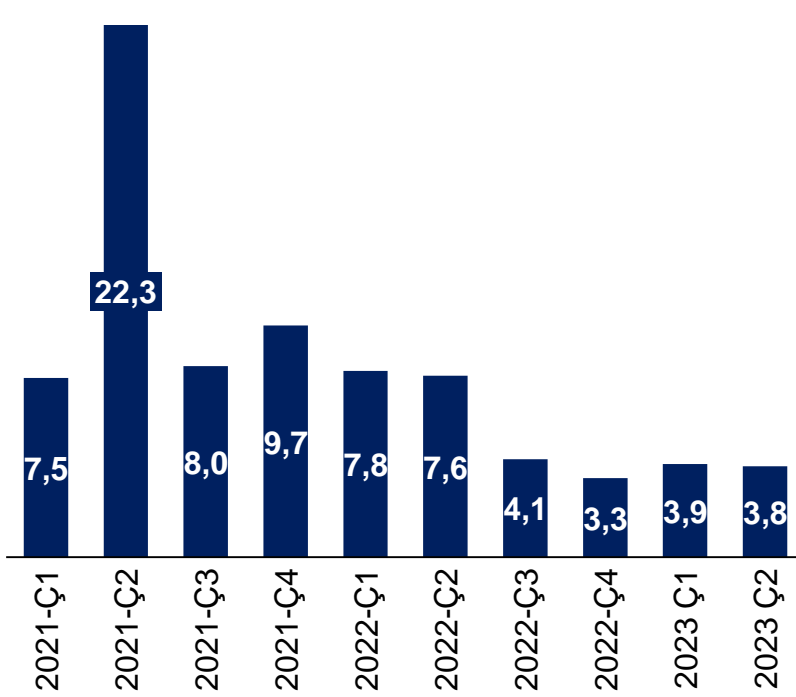
Büyüme, Üretim ve Satışlar

- Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)
 - GSYİH büyümesi
 - Üretim, harcama ve gelir yönünden katkılar
- Üretim ve satışlar
 - Sanayi Üretim Endeksi (SÜE)
 - Perakende Satış Hacim Endeksi
- Öncü göstergeler
- Ekonomik Güven Endeksi
- Büyüme Tahminleri

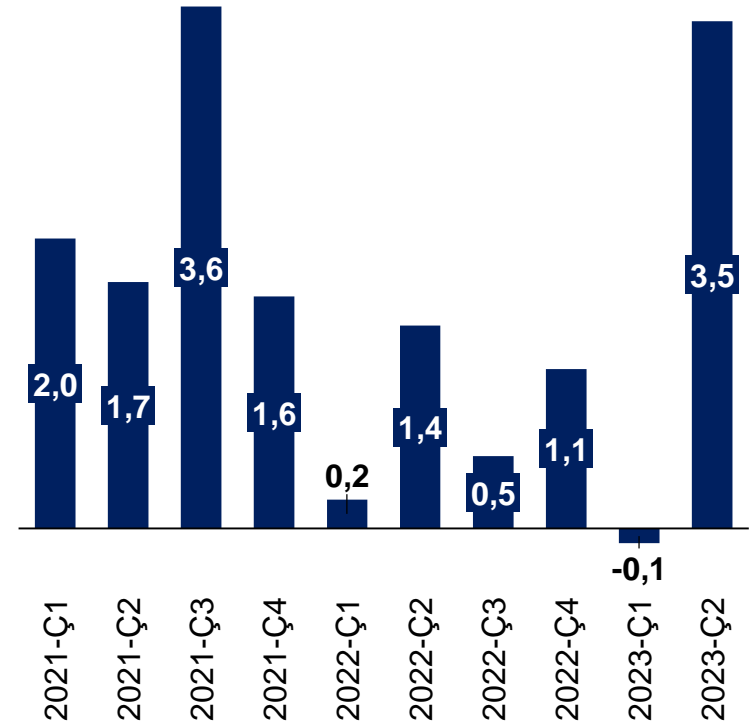
Yılın ikinci çeyreğinde milli gelir %3,8 büyüme kaydetmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış endeks büyüme eğiliminin güçlendiğine işaret etmektedir.

GSYİH büyüme hızı (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

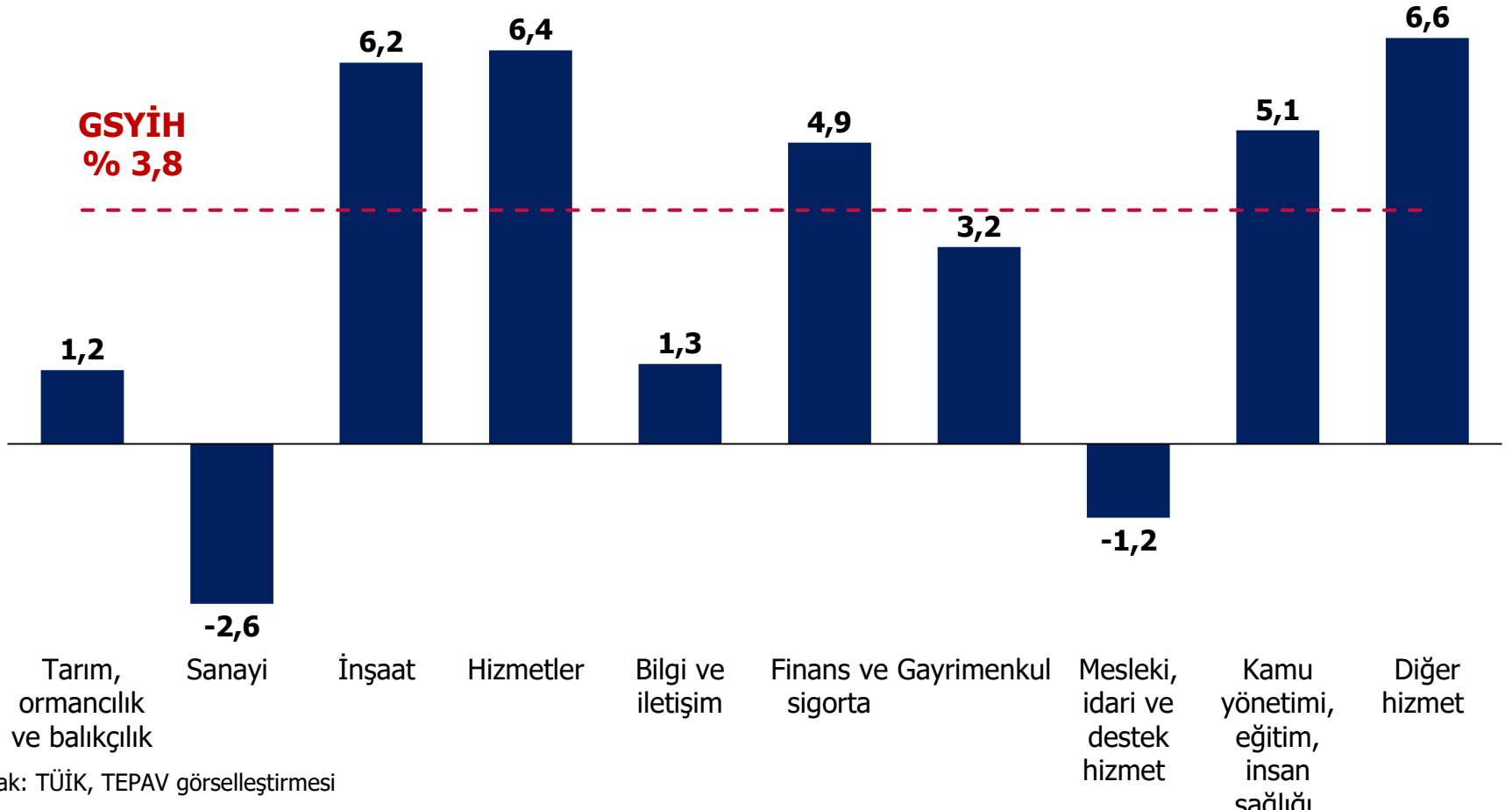
Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre
değişim

Bir önceki çeyreğe göre değişim
(mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış)

Finans, hizmetler ve inşaat büyümeyi sürükleyen ana sektörlerdir.
Tarım ve sanayi sektörleri daralmıştır.

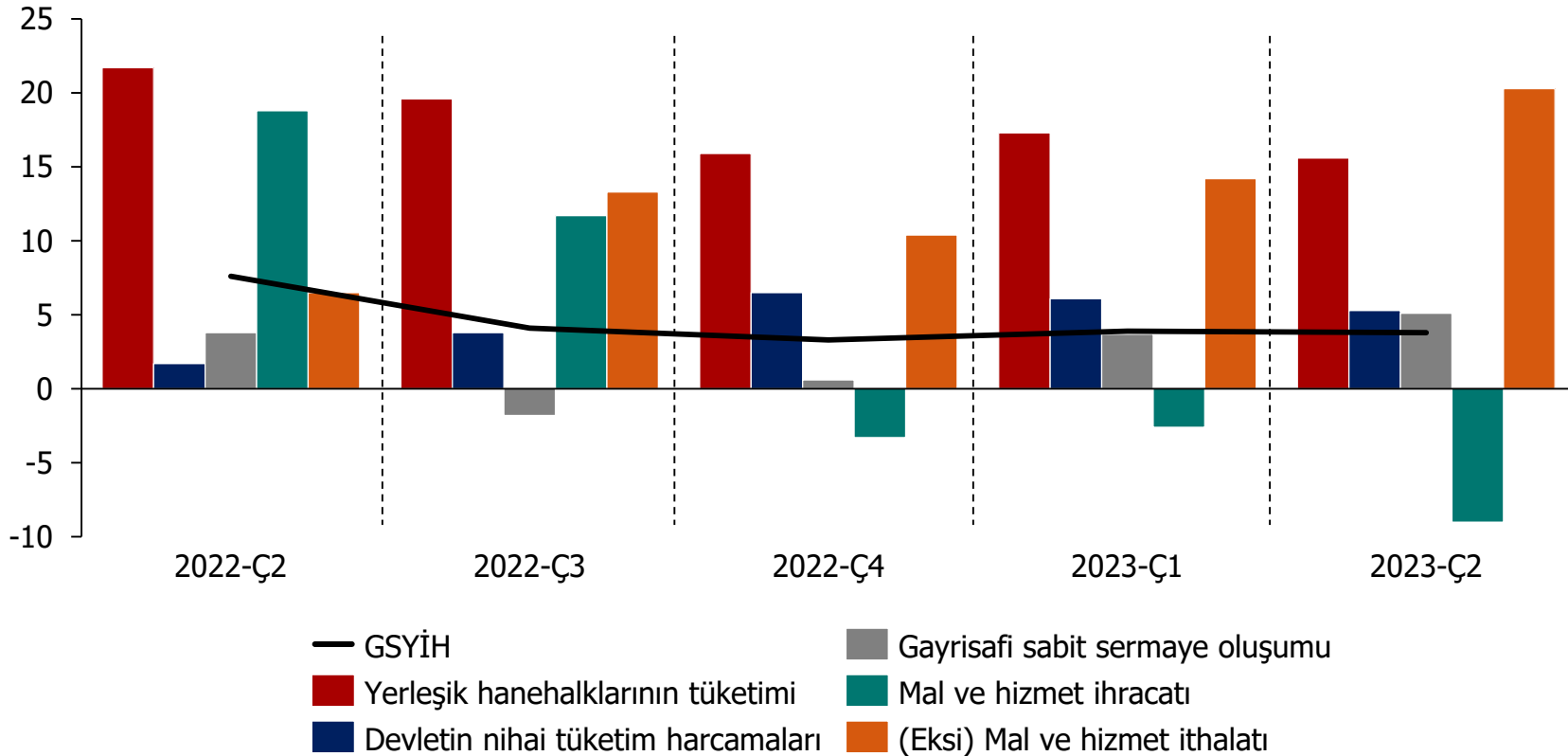
GSYİH iktisadi faaliyet kolları (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranı, %) 2023 Ç2

Harcama tarafında ise özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeyi yukarı çekmektedir.

Net dış talep ve stok azalışı büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

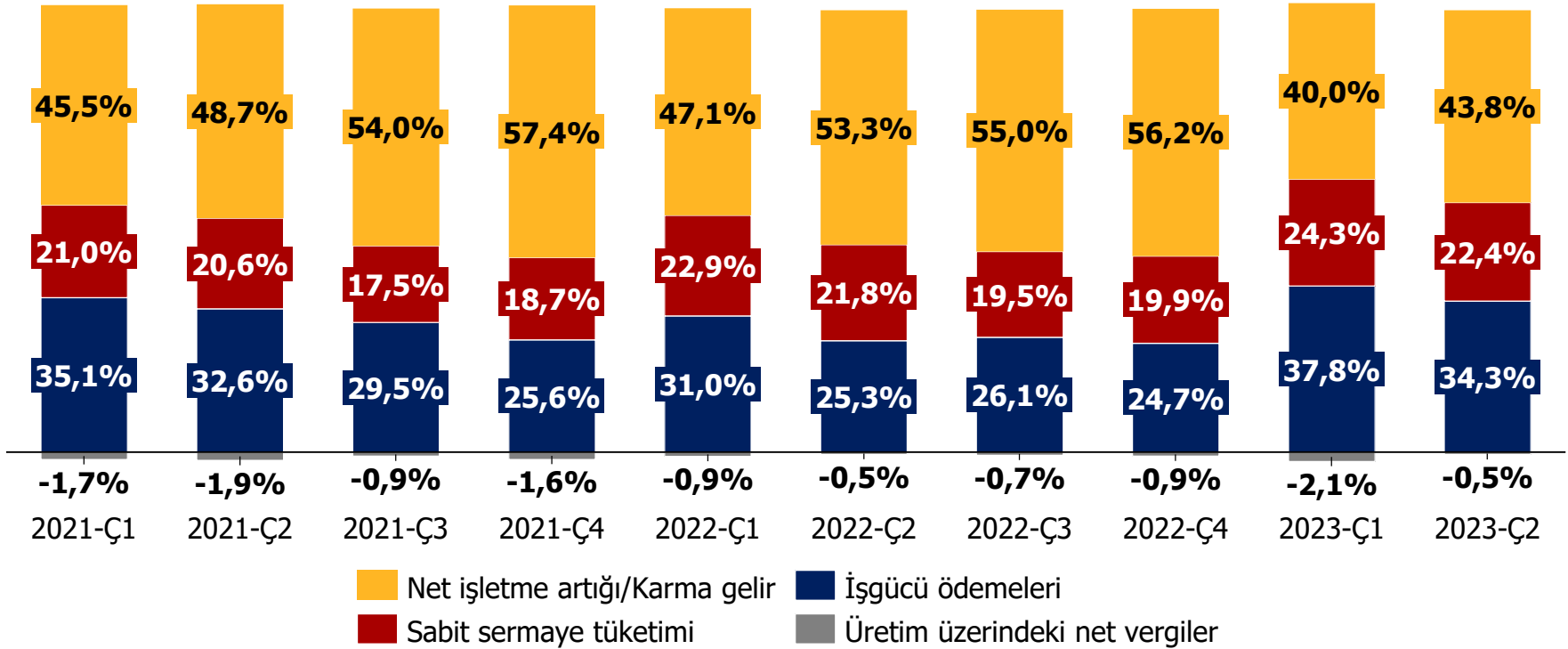
GSYİH harcama yöntemiyle bileşenler (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim, %) 2022 Ç2 – 2023 Ç2

İşgücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içindeki payı gerilemiştir.

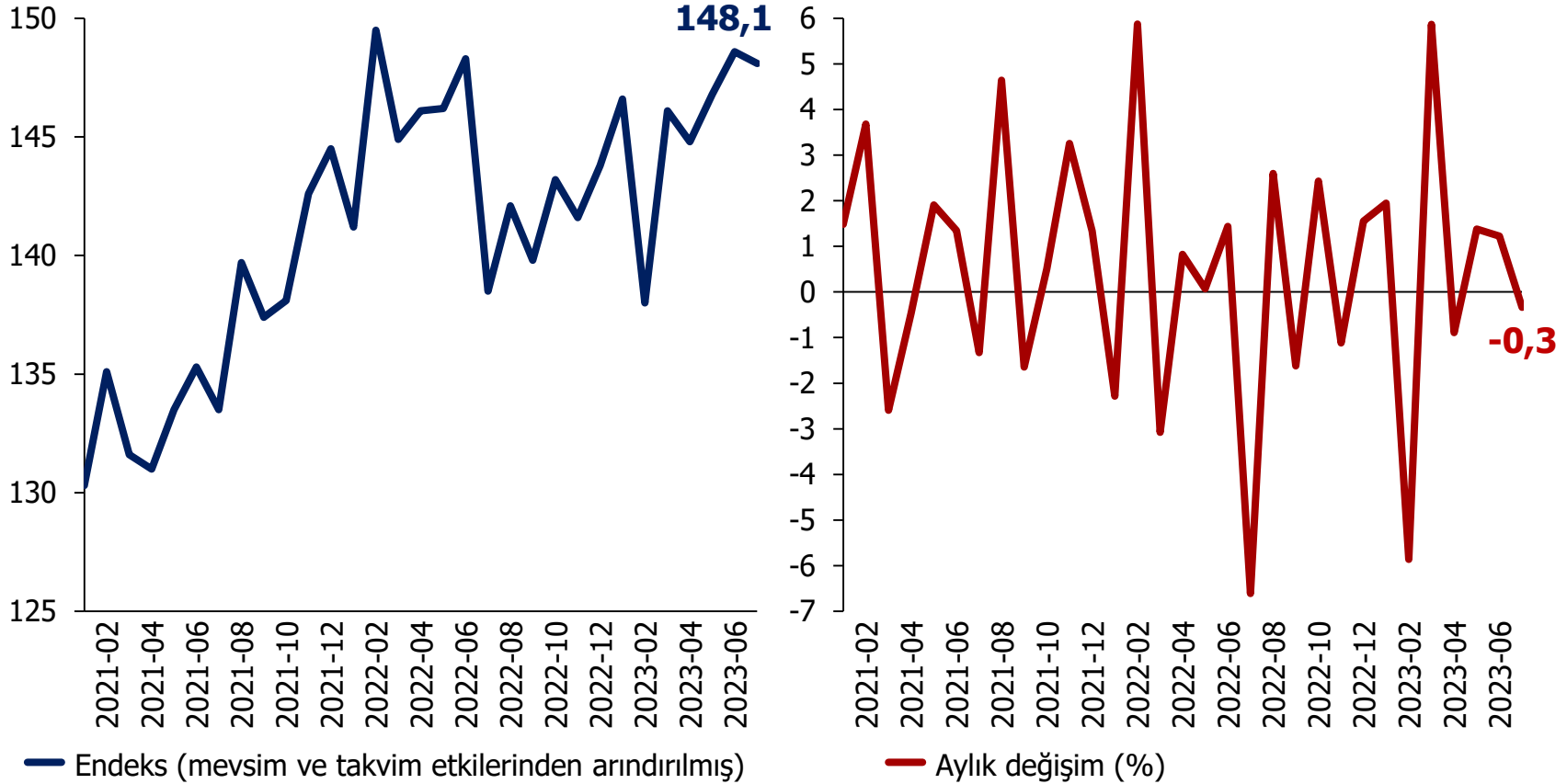
İşgücü ödemelerinin payı geçen çeyreğe göre 3,5 puan düşmüş, net işletme artığı/karma gelirin payı ise 3,8 puan artmıştır.

GSYİH gelir yöntemiyle bileşenler (katma değer içindeki pay, %) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

Sanayi Üretim Endeksi (SÜE) üçüncü çeyreğin başında gerilemiştir.
SÜE, Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,3 oranında azalmıştır.

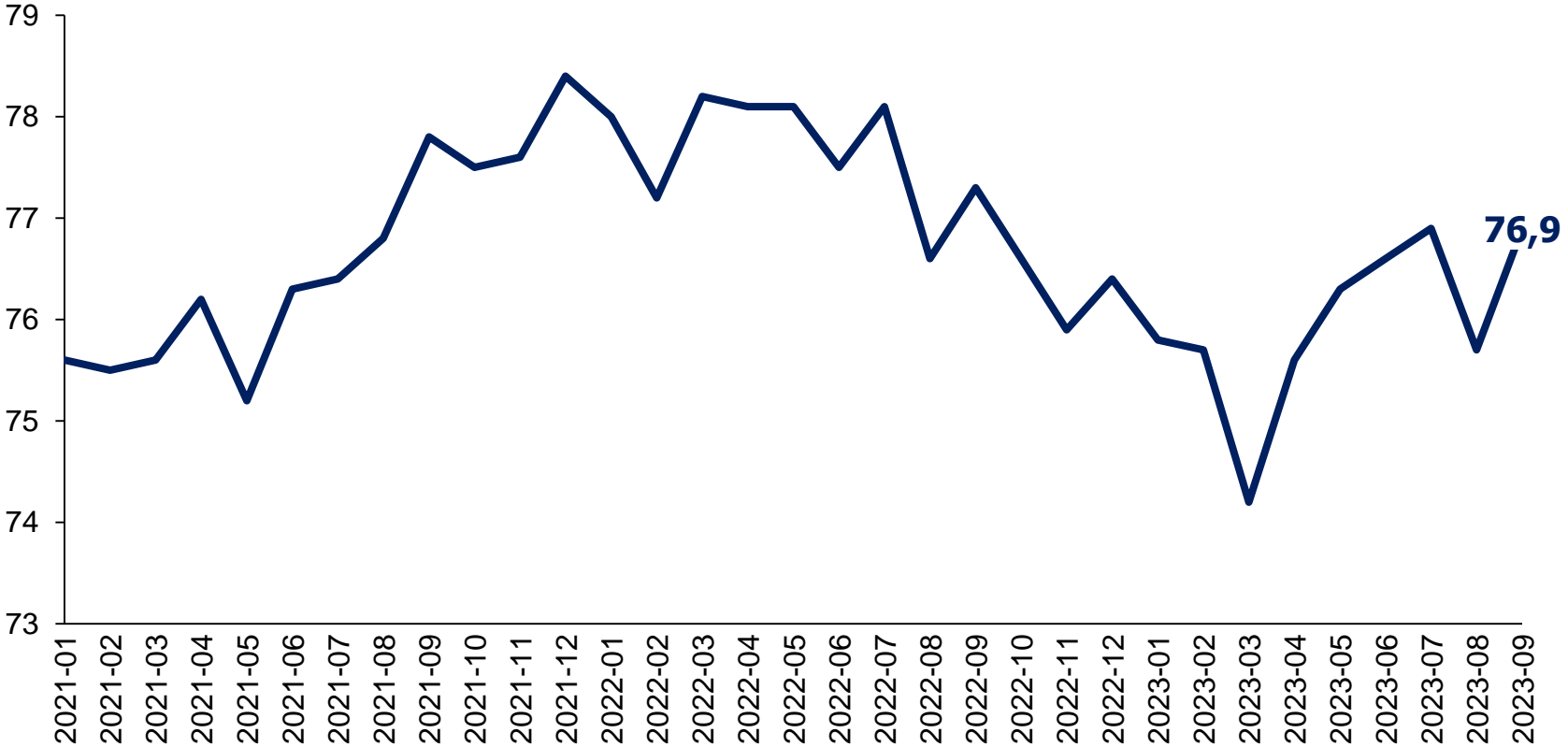
Sanayi Üretim Endeksi (Ocak 2021 – Temmuz 2023)

İmalat sanayinde Kapasite Kullanım Oranı (KKO) artmıştır.

KKO, Eylül ayında bir önceki aya göre 1,6 puan artmış, %76,9 oranında gerçekleşmiştir.

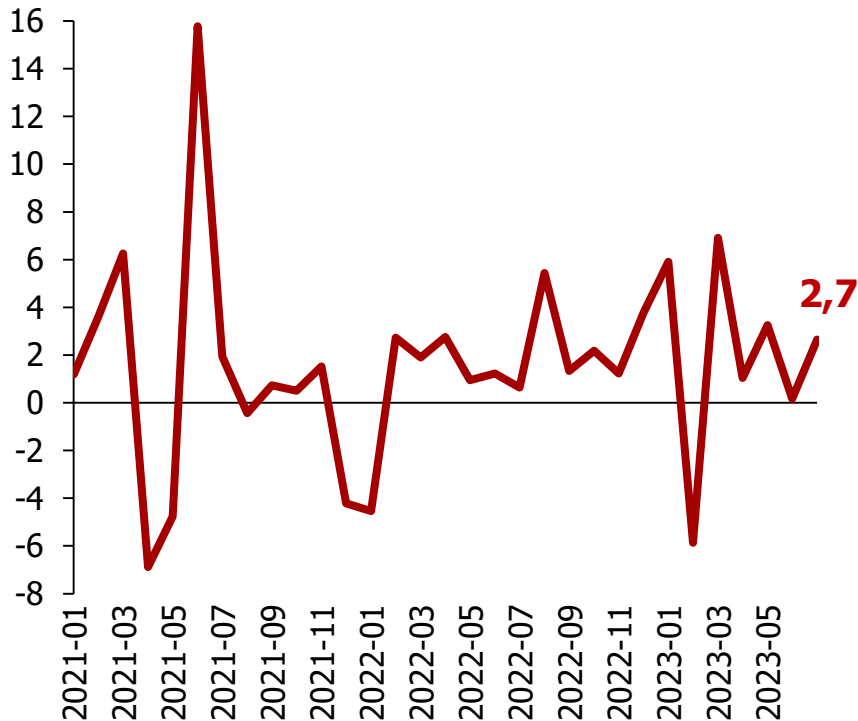
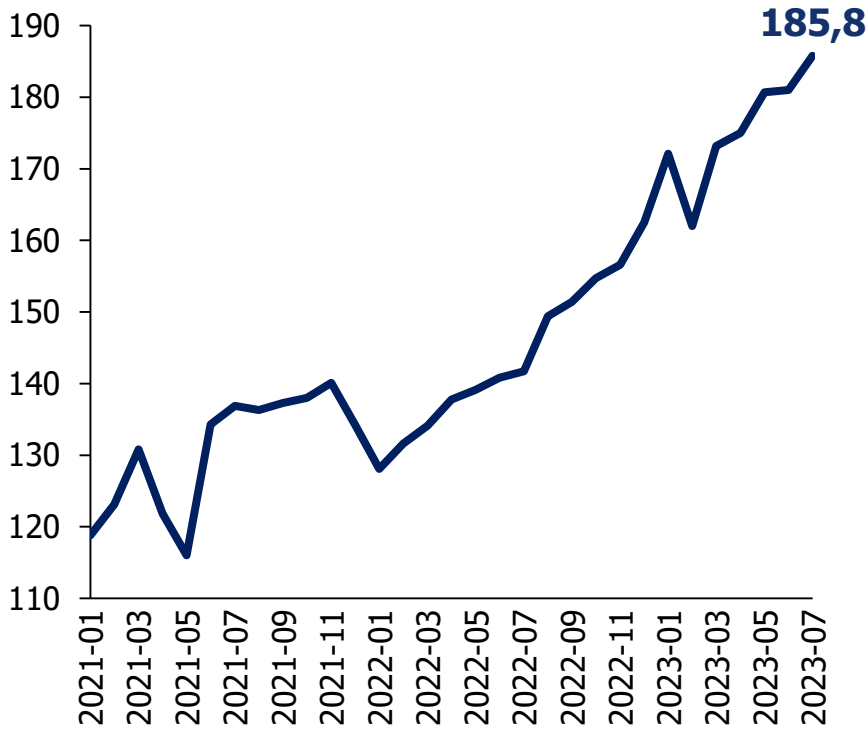
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (mevsim etkilerinden arındırılmış) Ocak 2021 – Eylül 2023

Perakende satışlarda artış gerçekleşmiştir.

Perakende Satış Hacim Endeksi, Temmuz ayında bir önceki aya göre %2,7 artmıştır.

Perakende satış hacmi (Ocak 2021 – Temmuz 2023)

— Endeks (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

— Aylık değişim (%)

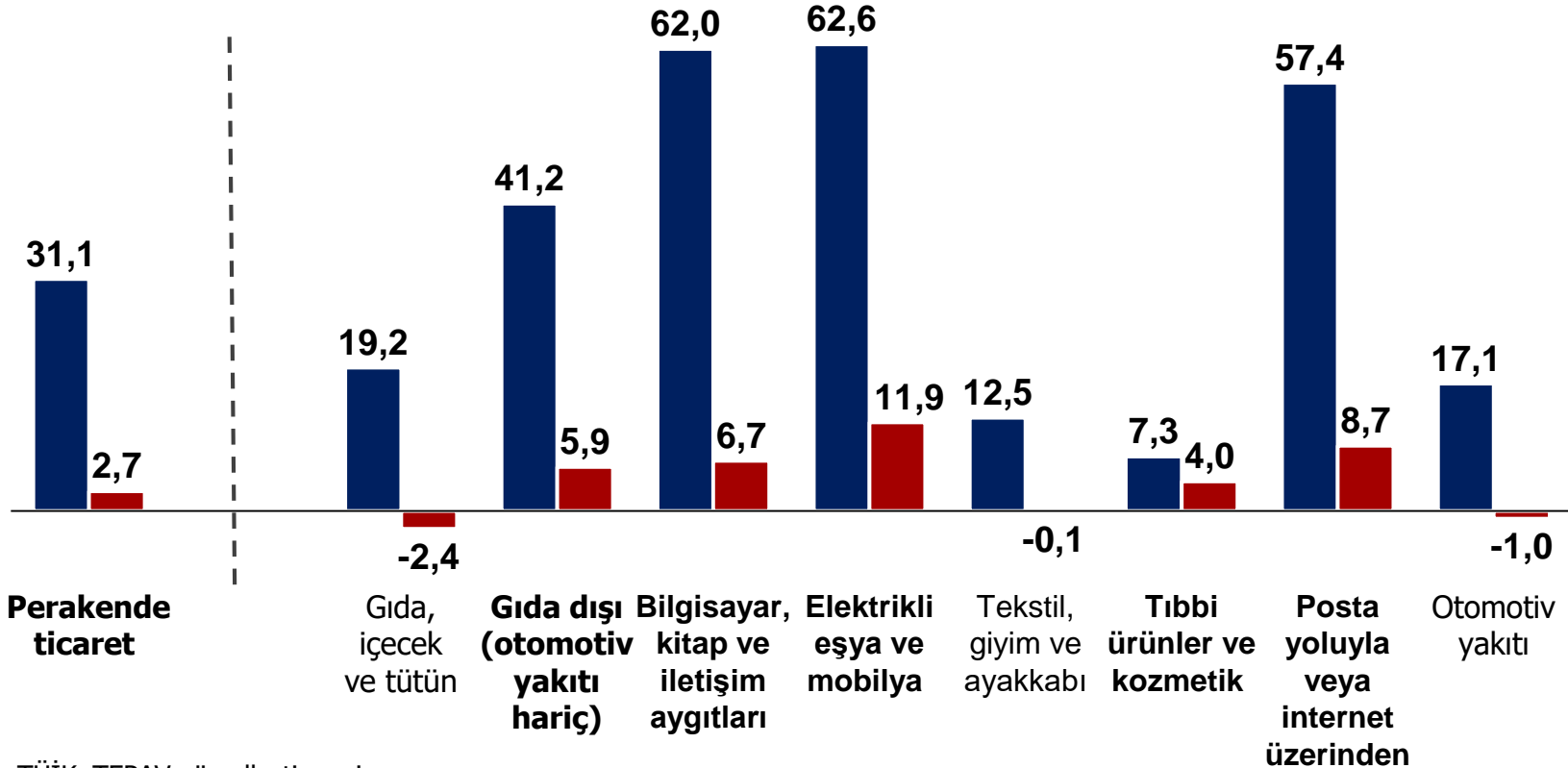
Elektrikli eşya - mobilya ve bilgisayar - kitap, Eylül ayında satışları hızlanan sektörlerdir.

Gıda içecek ve tütün geçen aya kıyasla satışı gerilemiştir.

Sektörlere göre perakende satış hacmi (Temmuz 2023)

■ Yıllık değişim (takvim etkisinden arındırılmış, %)

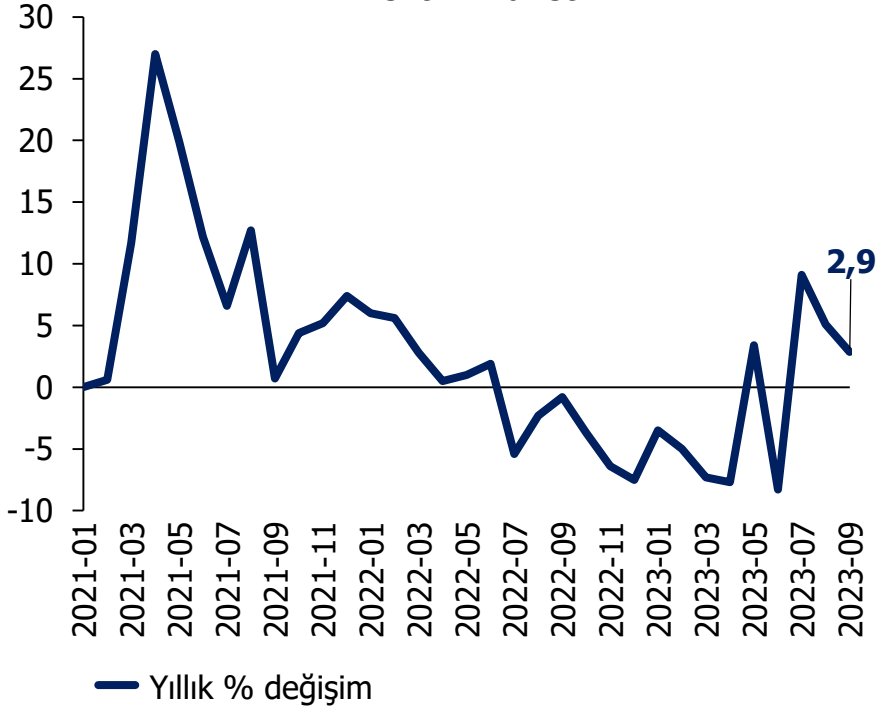
■ Aylık değişim (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, %)

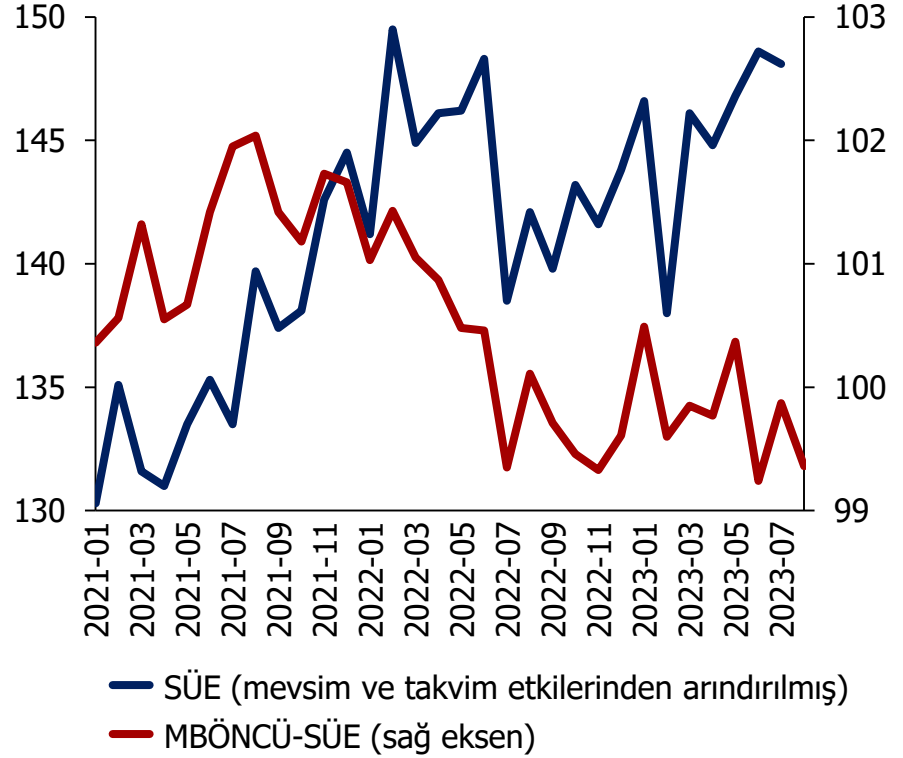
Üçüncü çeyreğe ait öncü göstergeler ılımlı yavaşlamaya işaret etmektedir.
Elektrik tüketimi hız kesmiş, Bileşik Öncü Gösterge de gerilemiştir.

Öncü Göstergeler (Ocak 2021 – Haziran / Eylül 2023*)

Elektrik Tüketimi

Bileşik Öncü Göstergeler Endeksi (MBÖNCÜ-SÜE)**

Kaynak: TCMB, TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

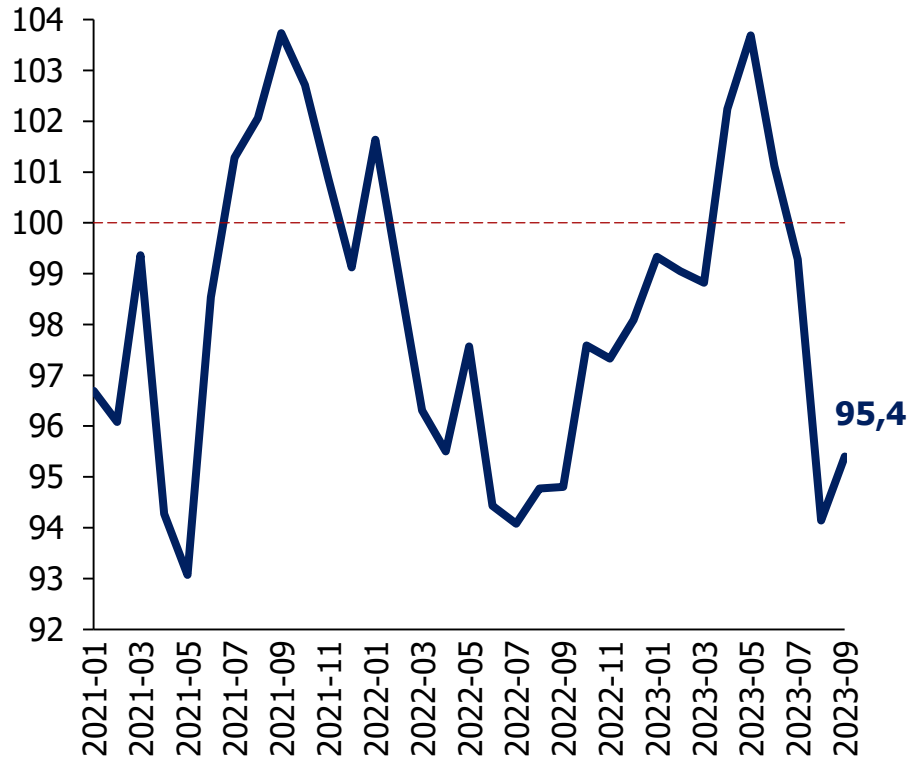
* MBÖNCÜ-SÜE Ağustos ayı, elektrik tüketimi ise 24 Eylül 2023 tarihi itibarıdır.

** MBÖNCÜ-SÜE'yi oluşturan göstergeler: Elektrik üretim miktarı, satış miktarı ile ağırlıklandırılmış hazine ihalesi faiz oranı, ara malları ithalatı, TCMB İktisadi Yönelim Anketi - mamul mal stok miktarı ile ilgili soru, toplam istihdam miktarı ile ilgili soru, iç piyasadan alınan yeni siparişlerin miktarı ile ilgili soru ve ihracat piyasalarından alınan yeni sipariş miktarı ile ilgili soru

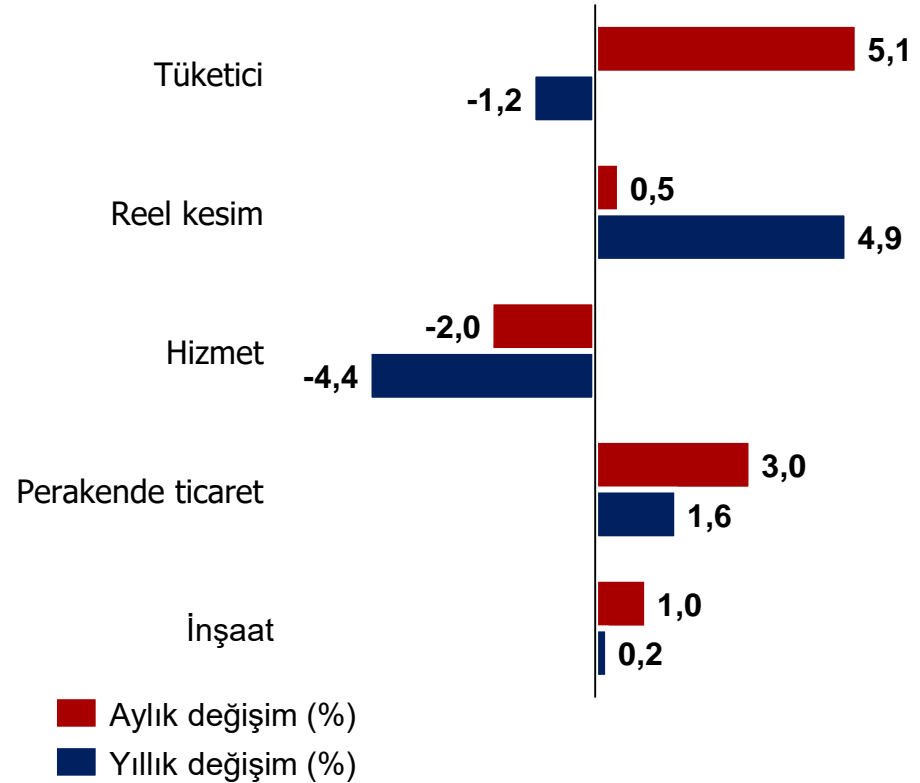
Eylül ayında hizmet dışında sektörel güven endeksleri yükselmiştir.
Güven endeksleri tüketicide %5,1 artarken, hizmet sektöründe %2 gerilemiştir.

Ekonomik Güven Endeksi (mevsim etkisinden arındırılmış)

Ekonomik Güven Endeksi (Ocak 2021-Eylül 2023)

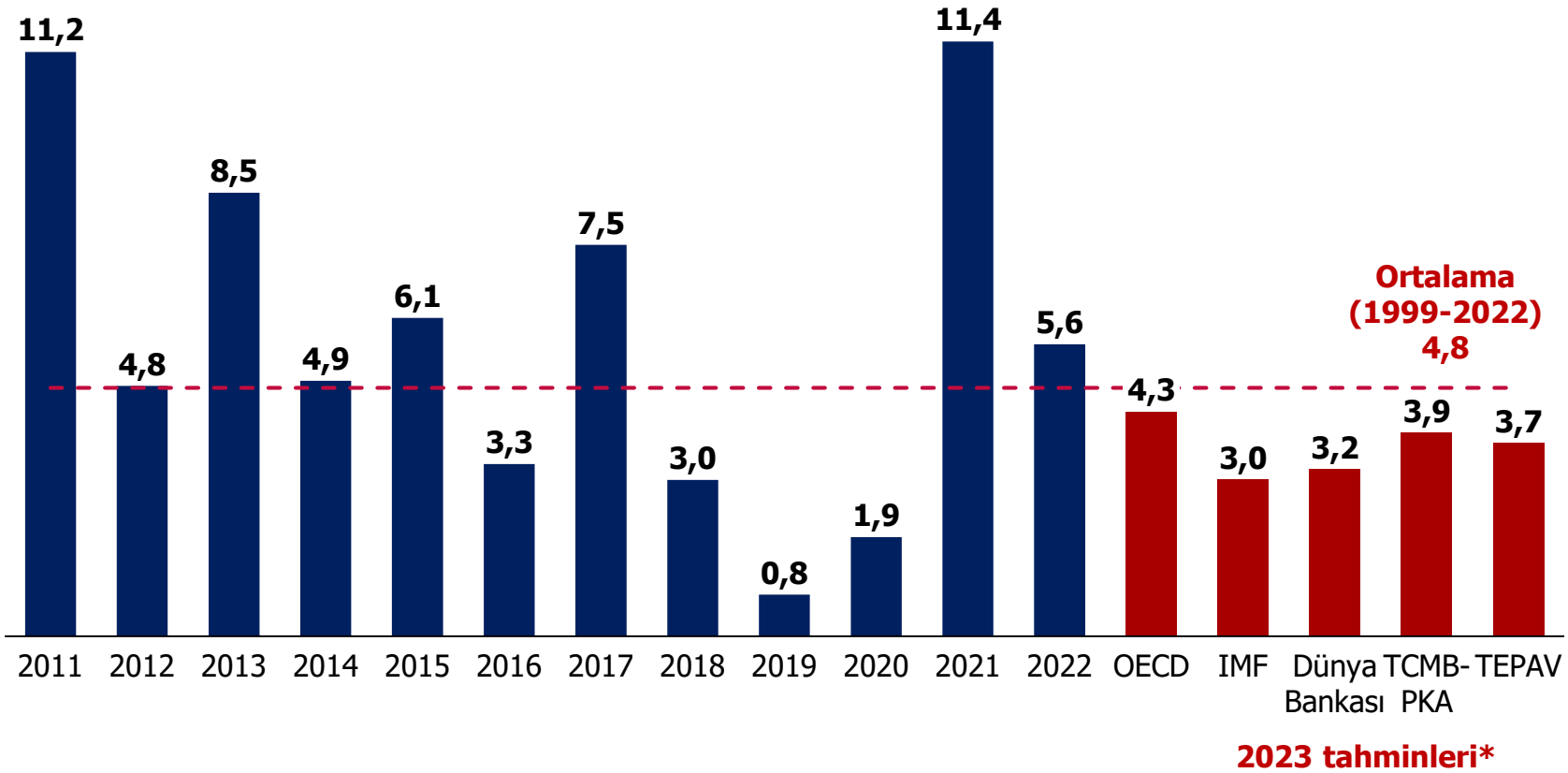
Sektörel Güven Endeksleri (Eylül 2023)

2023 yılı büyüme tahminleri %3,0-4,3 aralığındadır.

Eylül ayında ayında OECD büyüme tahminini %3,6'dan 4,3'e revize etmiştir.

GSYİH büyüme oranları (%) 2011 – 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

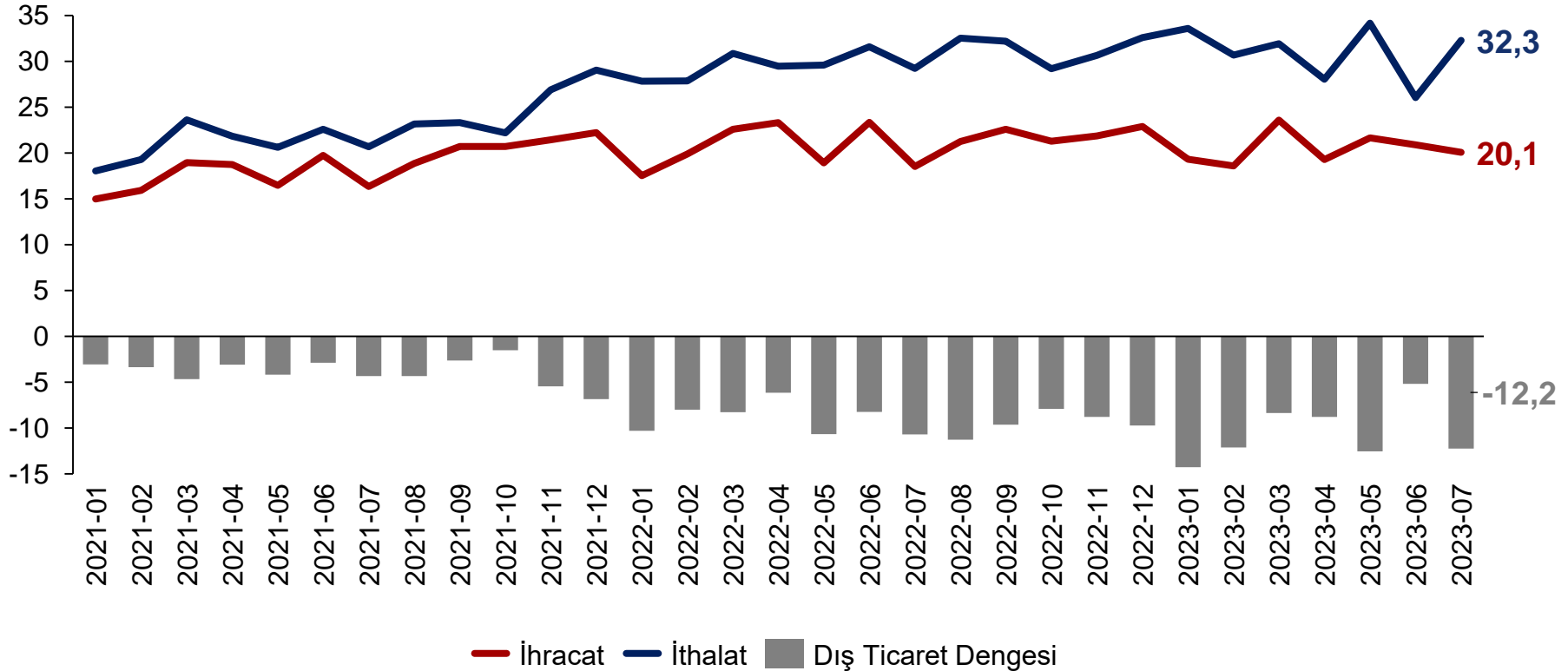
* IMF – Temmuz 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası – Haziran 2023 Küresel Ekonomik Beklentiler Raporu, TCMB Eylül 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi (PKA) ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

- Dış ticaret
 - İhracat ve ithalat
 - Karşılama oranı
 - Turizm
- Cari denge ve finansmanı
 - Cari işlemler dengesi
 - Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri
- Merkez Bankası rezervleri
- Cari denge tahminleri

Temmuz ayında ihracat %8,3, ithalat %10,5 artmıştır.
Dış ticaret açığı ise %14,2 artarak 12,2 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

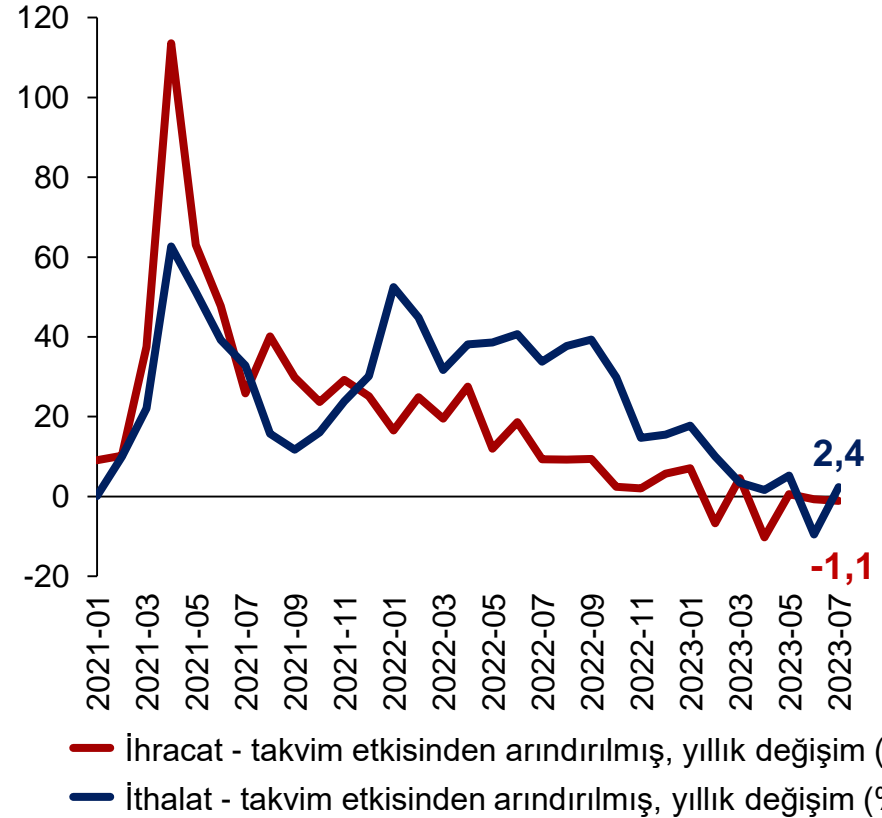
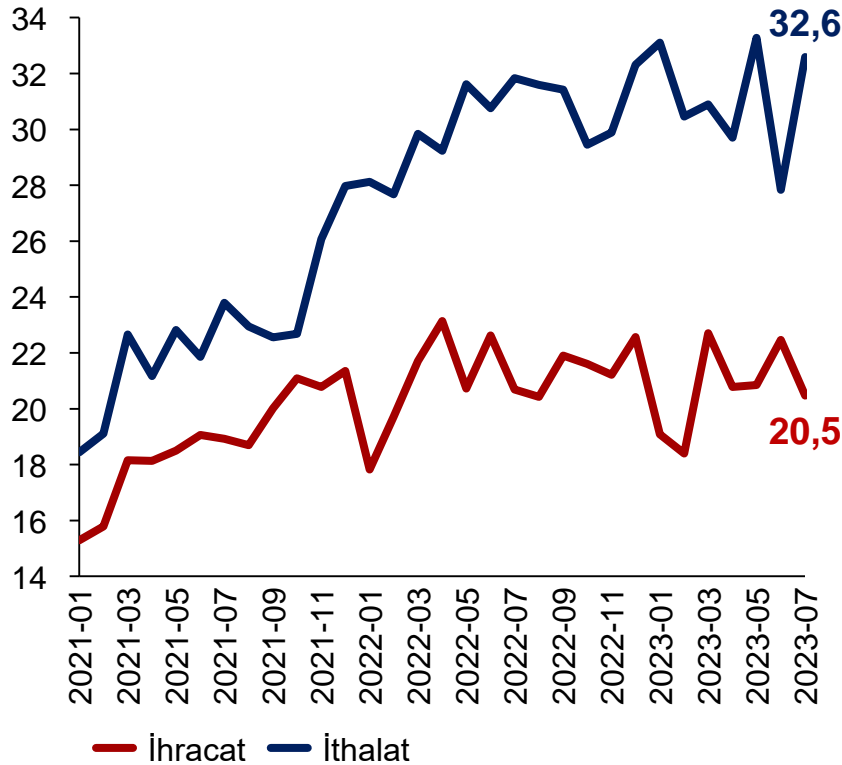
İhracat, ithalat ve dış ticaret dengesi (milyar dolar) Ocak 2021 – Temmuz 2023

İthalat hız keserken ihracat daralmaktadır.

Temmuz ayı itibarıyla yıllık olarak ithalatta %2,4 artış, ihracatta ise %1,1 düşüş gerçekleşmiştir.

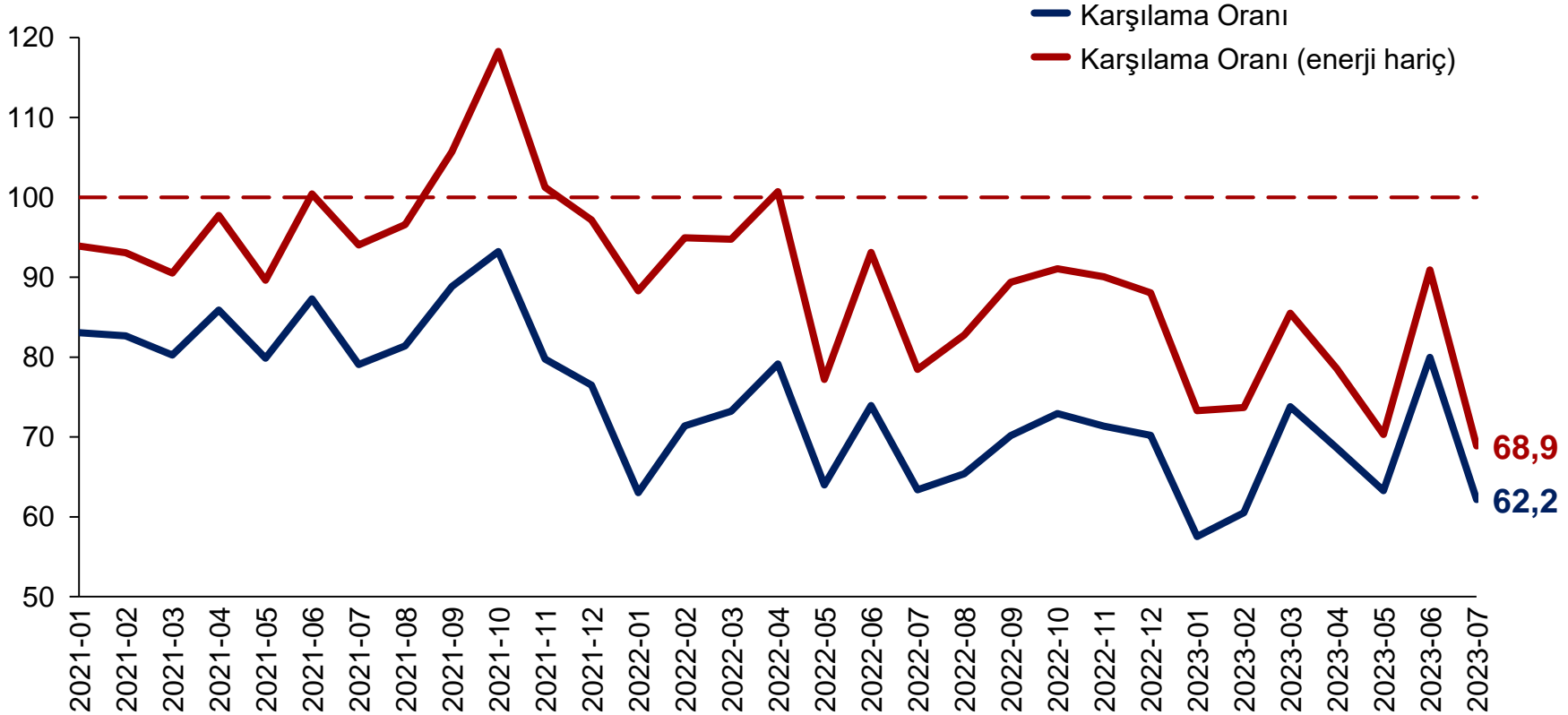
İhracat ve ithalat (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, milyar dolar ve %) Ocak 2021 – Temmuz 2023

İhracatın ithalatı karşılama oranı gerilemiştir.

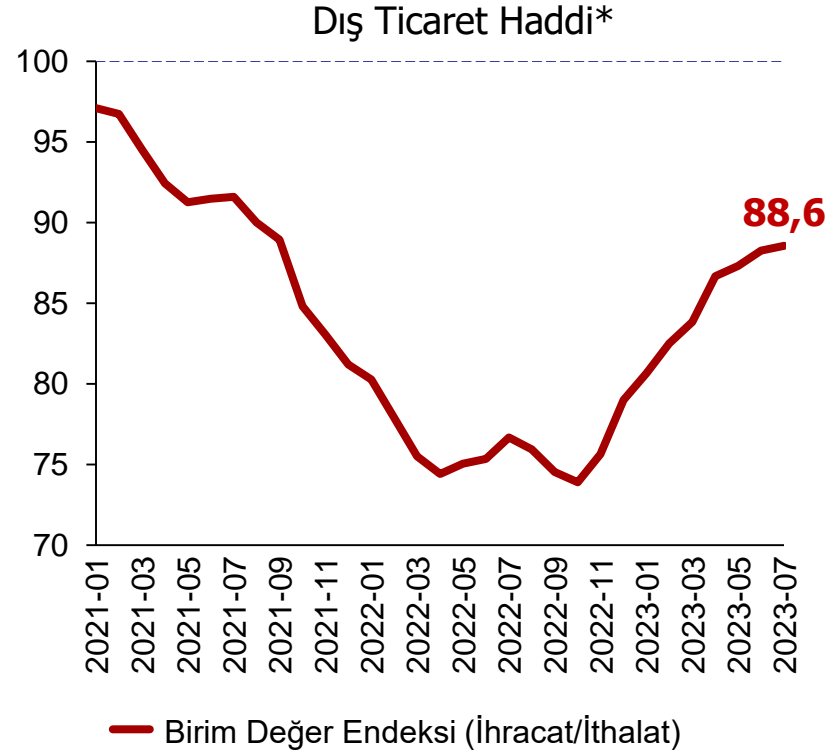
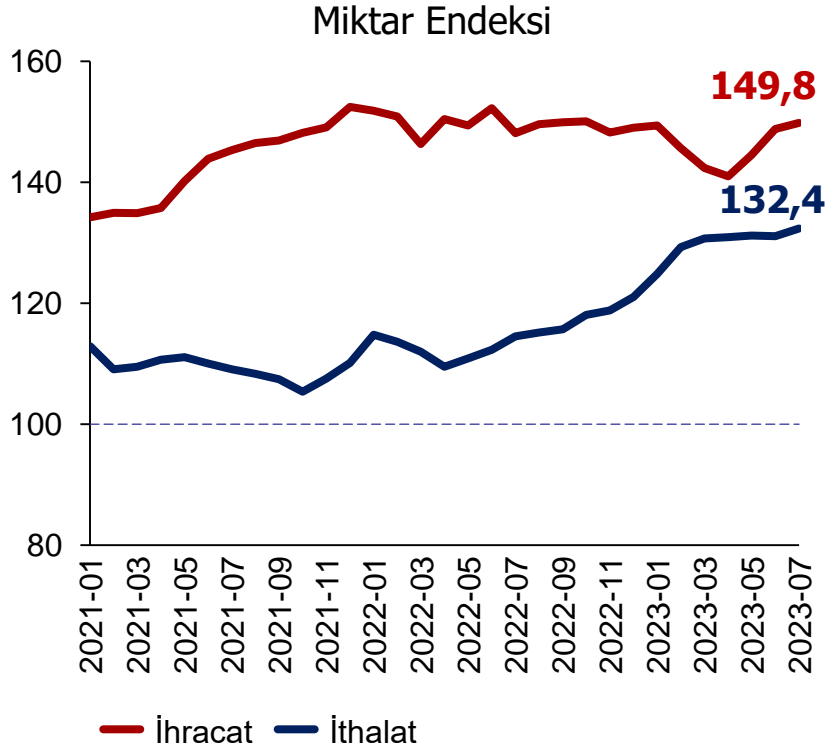
Enerji hariç kalemlerde de karşılama oranı %68,9'a düşmüştür.

İhracatın ithalatı karşılama oranı (%) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Miktar olarak ithalat sabit seyrederken ihracattaki artış hız kesmiştir.
Dış ticaret haddi yükseliş eğilimindedir.

Dış ticaret endeksleri (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, 3 aylık hareketli ortalama)
Ocak 2021 – Temmuz 2023

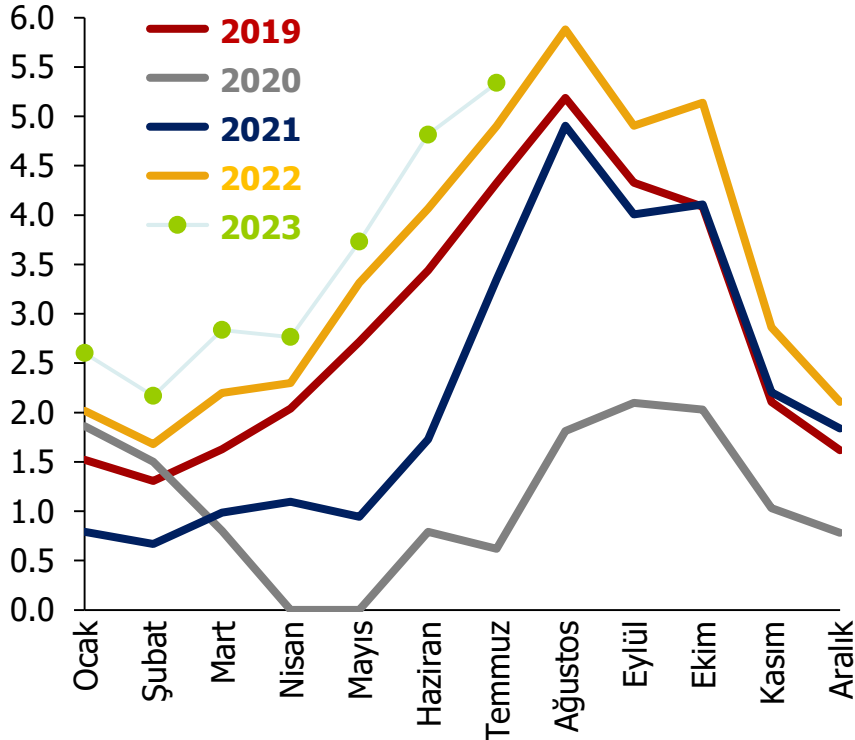

Yılın ilk 7 ayında turizm gelirleri bir önceki yılın %18,5 üzerinde gerçekleşmiştir.

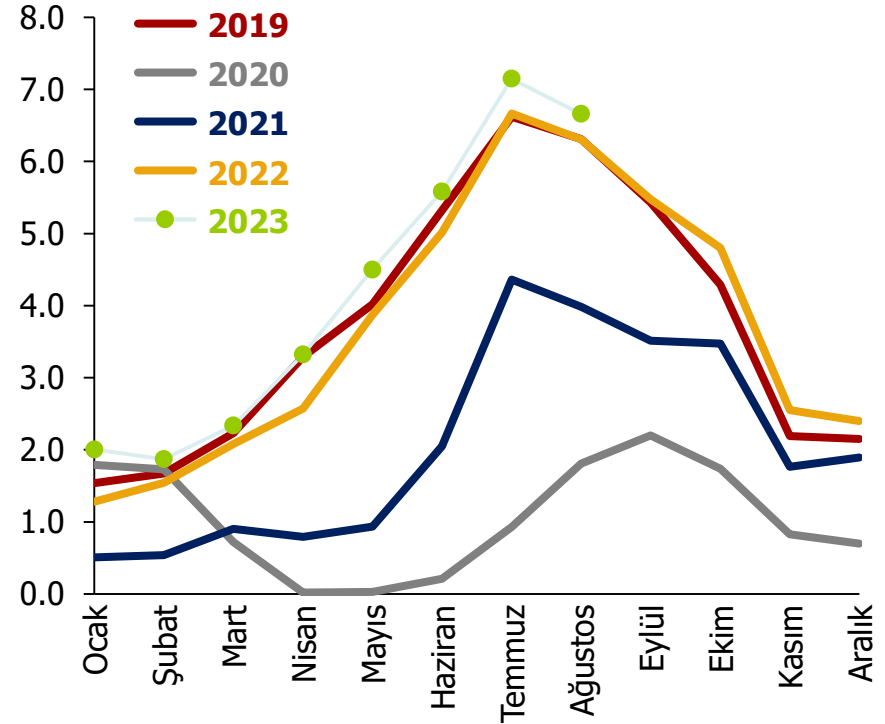
Yabancı ziyaretçi sayılarında son 5 yılın en yüksek düzeylerine ulaşılmıştır.

Turizm geliri ve ziyaretçi sayısı* (Ocak 2019 – Temmuz 2023)

Toplam Seyahat Gelirleri (milyar dolar)

Yabancı Ziyaretçi Sayısı (milyon kişi)

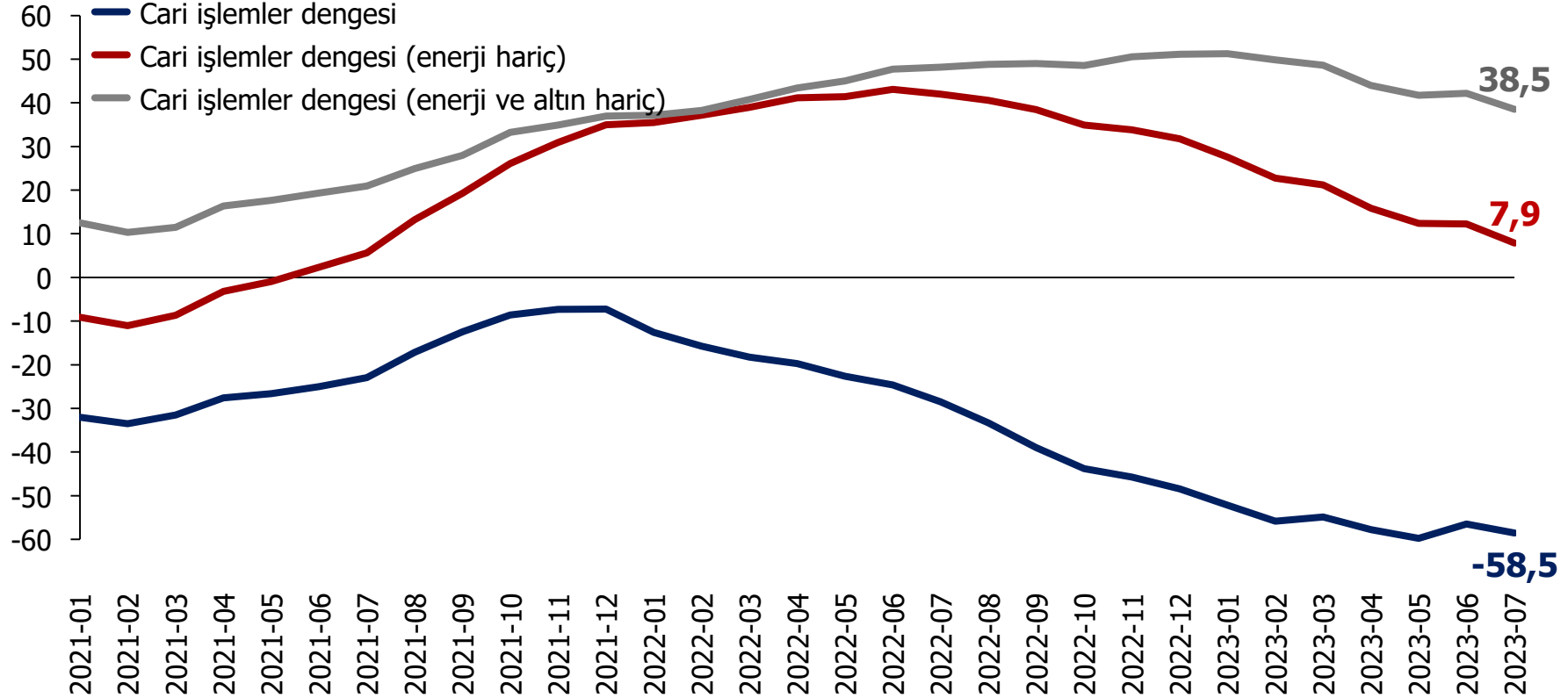
Kaynak: TCMB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TEPAV görselleştirmesi

* 2012-2022 dönemini kapsayan turizm verilerinde iyileştirmeler yapılmış ve seyahat gelirleri toplam 22,4 milyar dolar yukarı yönlü güncellenmiştir.

Güncellemelerin yaklaşık %80'i son dört yıla aittir. Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1/duyuru20221111.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1-ohBvgrX>

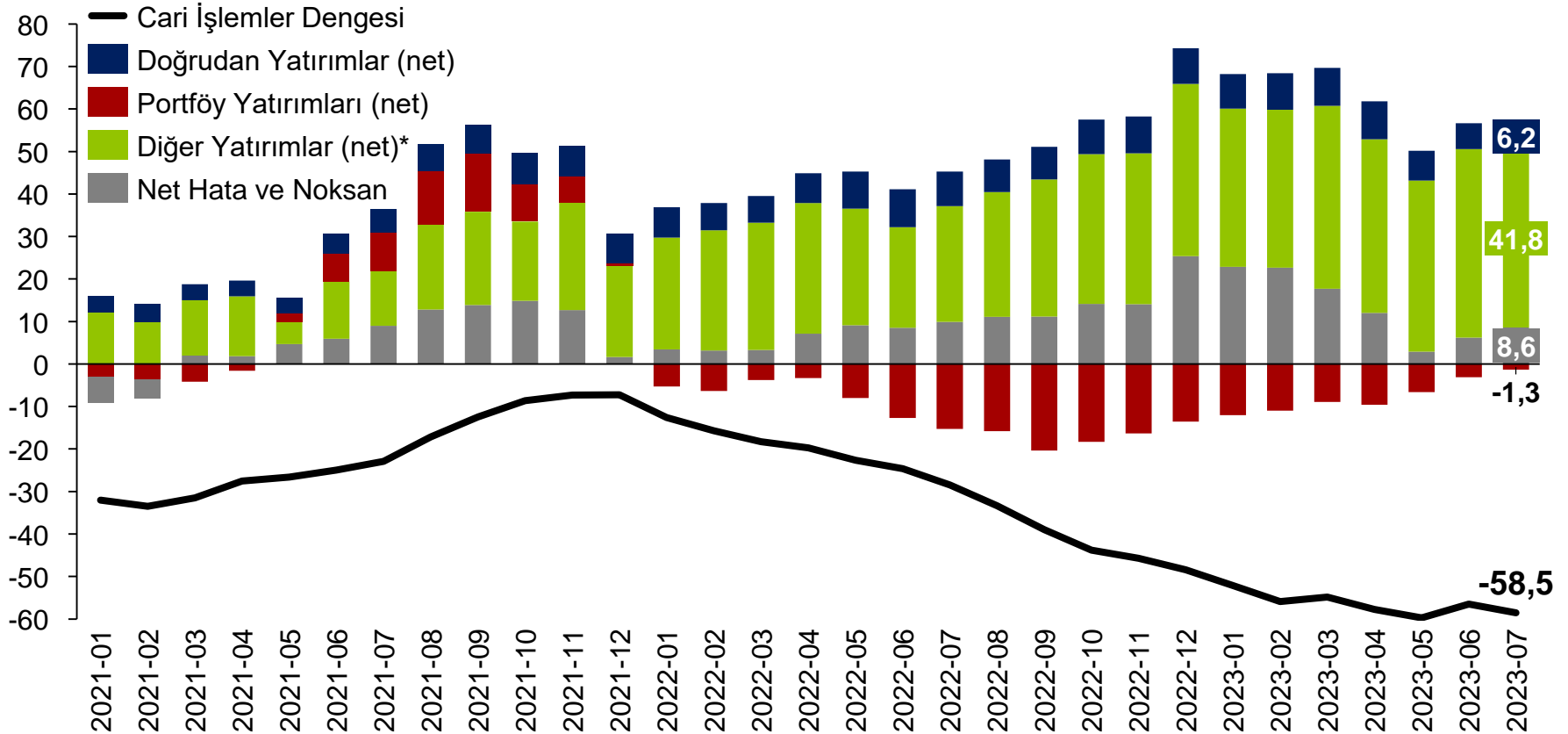
Temmuz ayında cari açık yıllık 58,5 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.
Çekirdek cari işlemler dengesi (enerji ve altın ticareti hariç) fazla vermekle beraber gerileme eğilimi sürmektedir.

Cari işlemler dengesi (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Temmuz ayı itibarıyla kredi ve mevduatlardan oluşan diğer yatırımlar cari açığın %71,5'ini karşılamaktadır.

Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Temmuz 2023

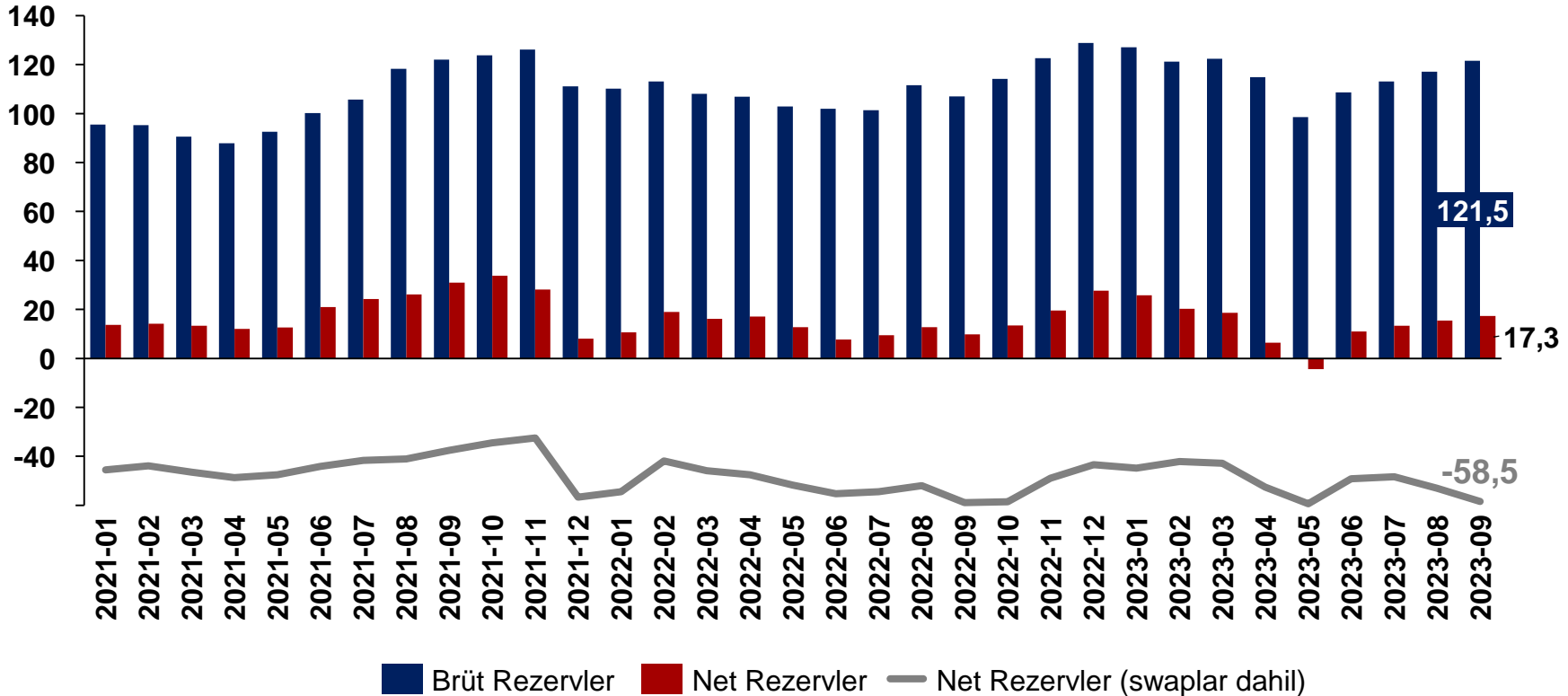

Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* Diğer yatırımlar, doğrudan yatırım, portföy yatırımları ya da rezerv varlık dışında kalan tüm finansal işlemleri içermektedir. Efektif ve mevduatlar, krediler ve ticari krediler ana kalemlerdir.

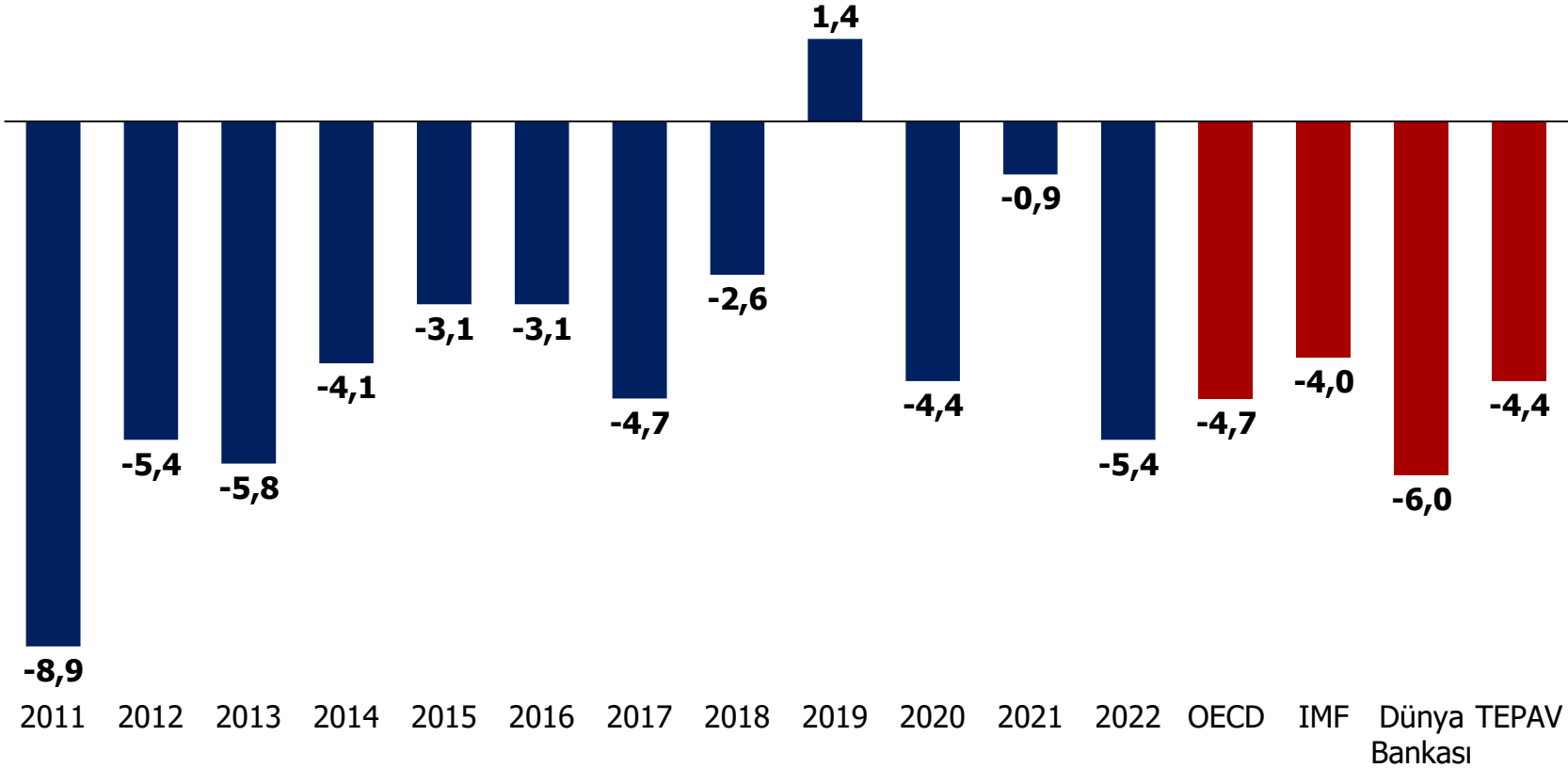
Merkez Bankası rezervleri artış eğilimindedir.
Son dört ayda net rezervler 21,8 milyar dolar yükselmiştir.

Merkez Bankası rezervleri (milyar dolar) Ocak 2021 – Eylül 2023*

2023 yılı cari açık /GSYİH tahminleri %4,0 – 6,0 aralığındadır.

Cari işlemler dengesi / GSYİH (%) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TCMB, TEPAV görselleştirmesi

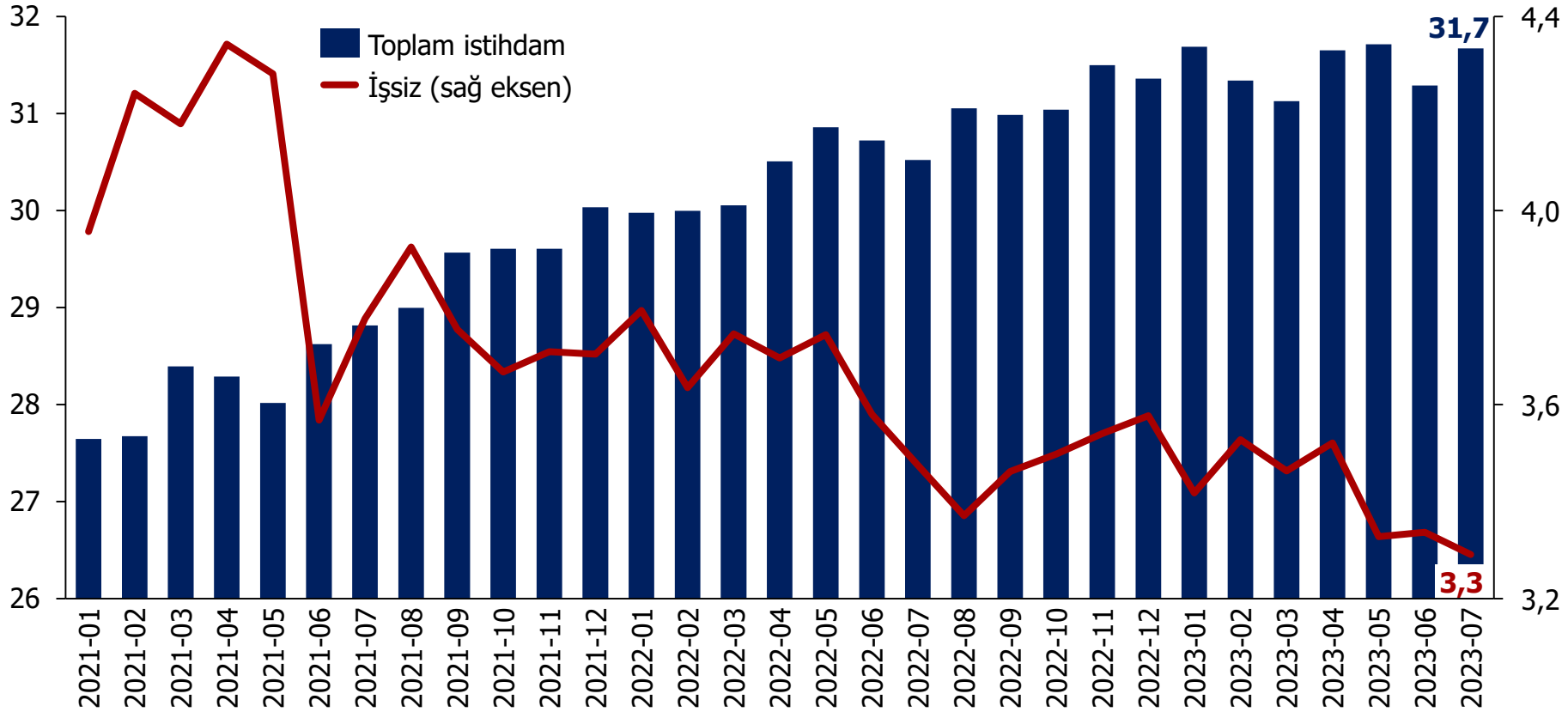
* IMF – Nisan 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Haziran 2023 Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Nisan 2023 Avrupa ve Orta Asya Ekonomik Güncelleme Raporu ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

İstihdam ve İşsizlik

- Toplam istihdam ve işsiz sayıları
- İşgücüne katılım ve işsizlik oranları
- Kadın ve genç işsizlik oranları
- Geniş tanımlı işsizlik oranları
 - Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı
 - İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı
 - Atıl işgücü oranı

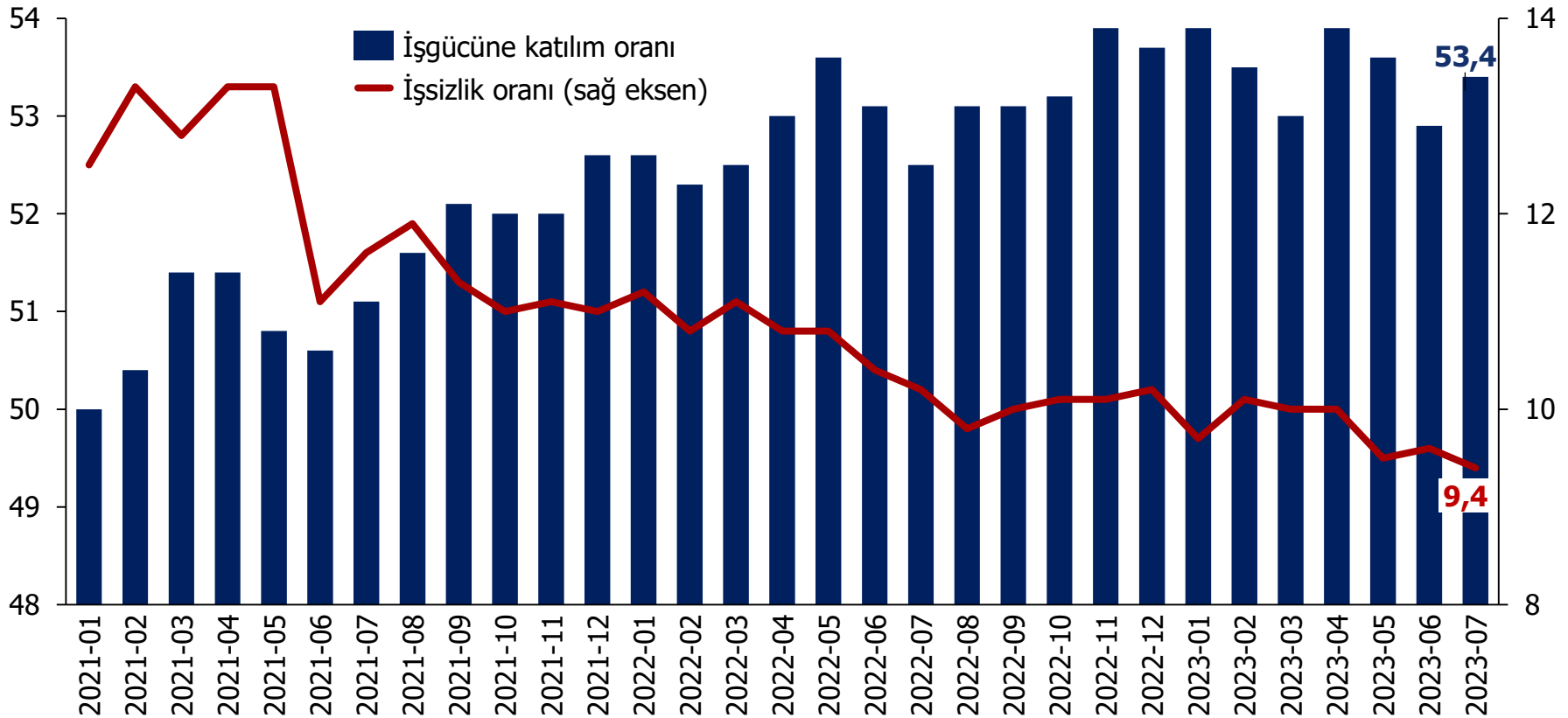
Temmuz ayında istihdam artarken işsiz sayısı azalmıştır.
İstihdam bir önceki aya göre 380 bin yükselmiş, işsiz sayısı ise 46 bin gerilemiştir.

Toplam istihdam ve işsiz (mevsim etkisinden arındırılmış, milyon kişi) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Haziran ayında genel işsizlik oranı 0,2 puan azalarak %9,4 olmuştur. İşgücüne katılım oranı ise %53,4'e yükselmiştir.

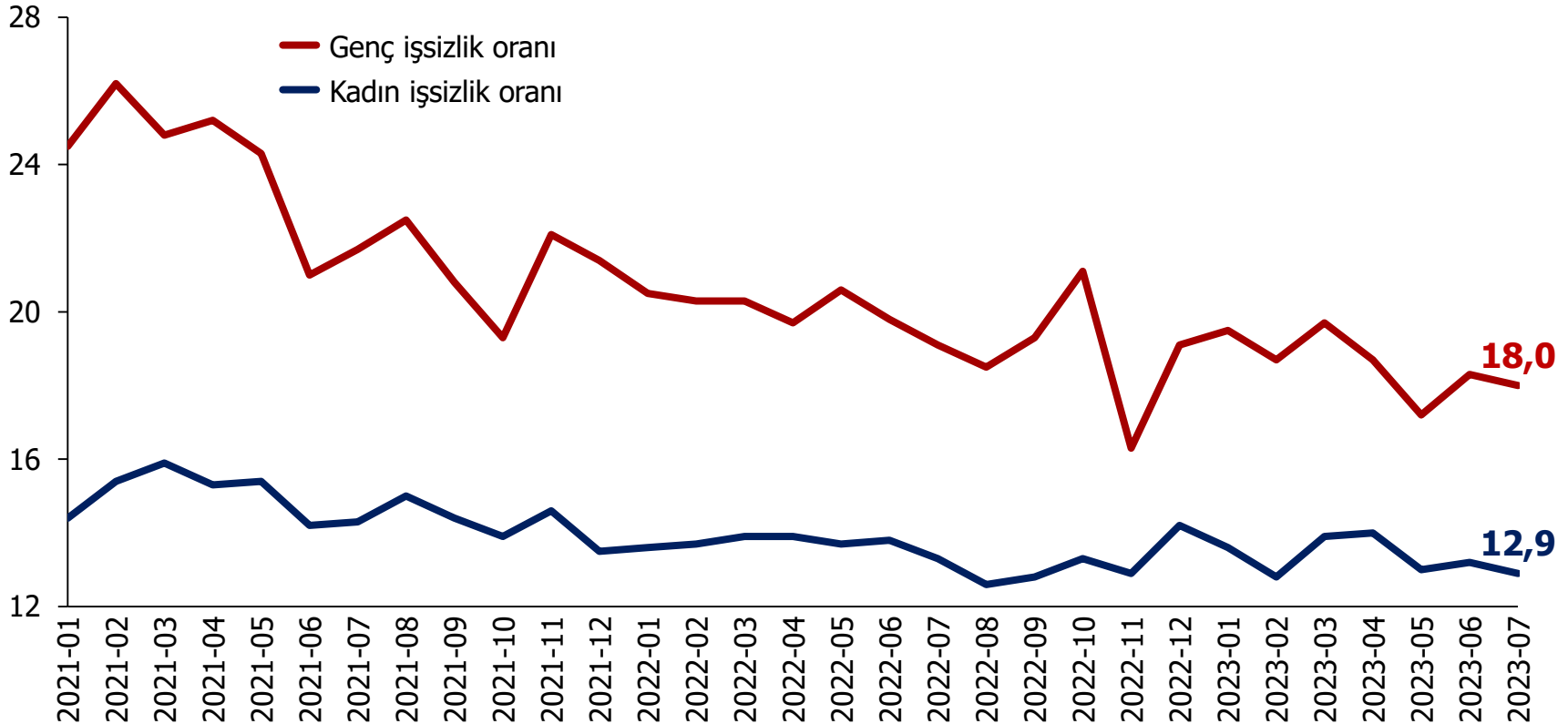
İşsizlik ve işgücüne katılım oranı (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Kadın ve gençlerde de işsizlik oranları gerilemiştir.

Temmuz ayında işsizlik oranları kadınlarda ve gençlerde ise 0,3 puan azalmıştır.

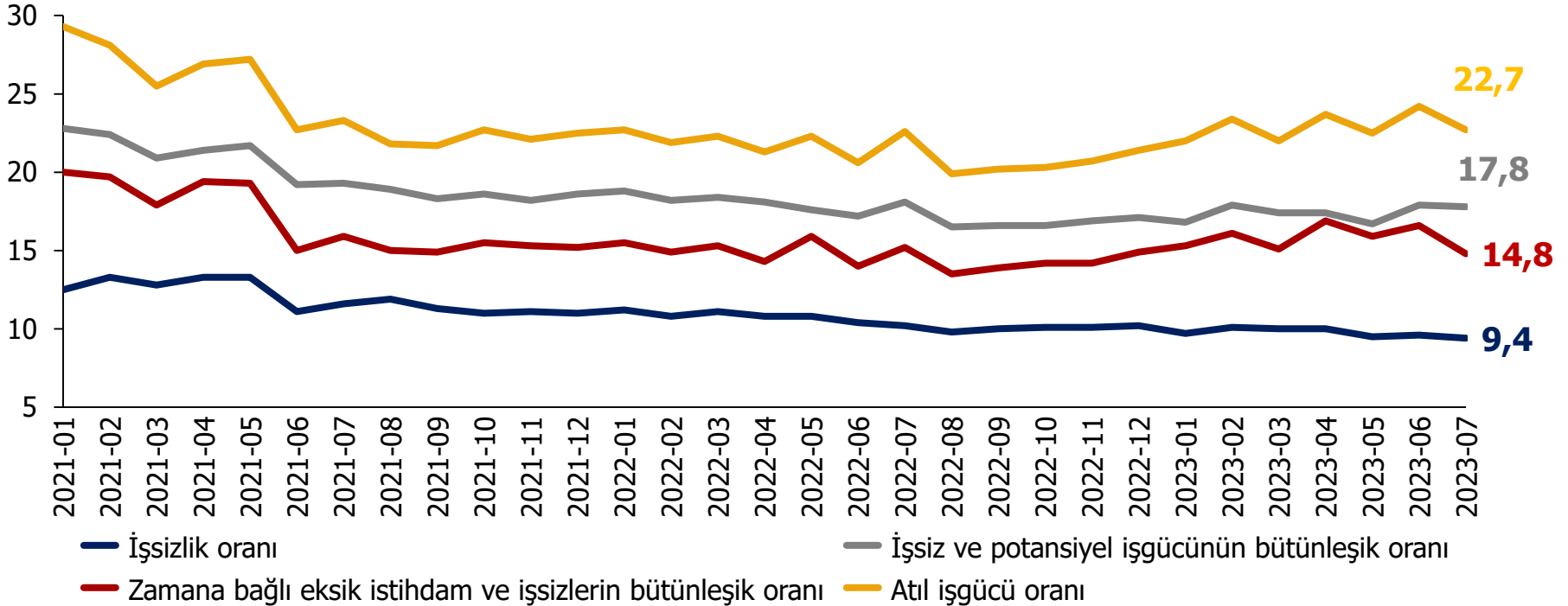
Genç ve kadın işsizlik oranları (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Geniş tanımlı işgücü göstergelerinde düşüşler kaydedilmiştir.

Bir önceki aya kıyasla atıl işgücü oranı 1,5 puan azalarak %22,7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

İşgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler* (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Temmuz 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde fiili olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Potansiyel işgücü: Referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerdir.

Atıl işgücü: Zamana bağlı eksik istihdam, işsiz ve potansiyel işgücünün toplamıdır.

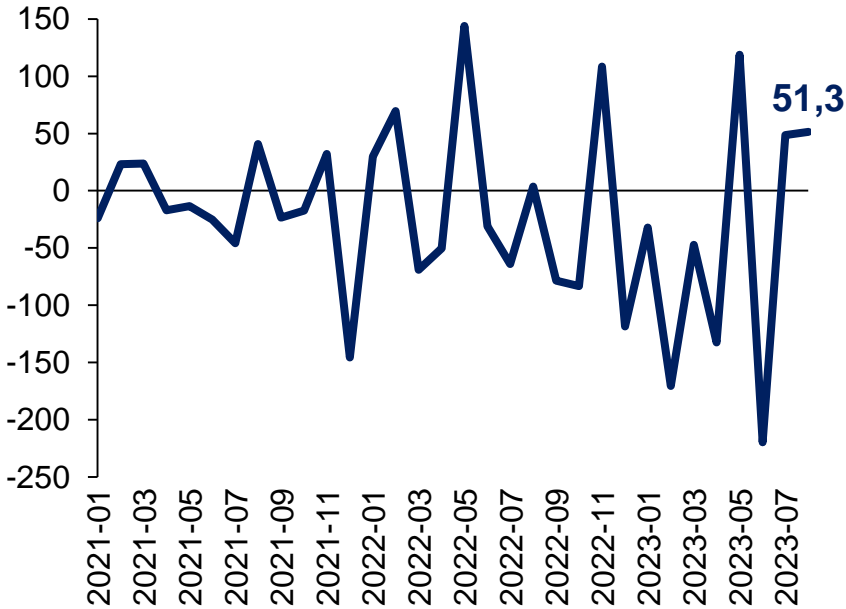
Kamu Maliyesi

- Merkezi Yönetim bütçe dengesi
- Merkezi Yönetim faiz dışı denge
 - Program tanımlı faiz dışı denge
- Merkezi Yönetim borç stoku
 - Döviz cinsi borç stoku
 - Merkezi Yönetim borç stoku / GSYİH

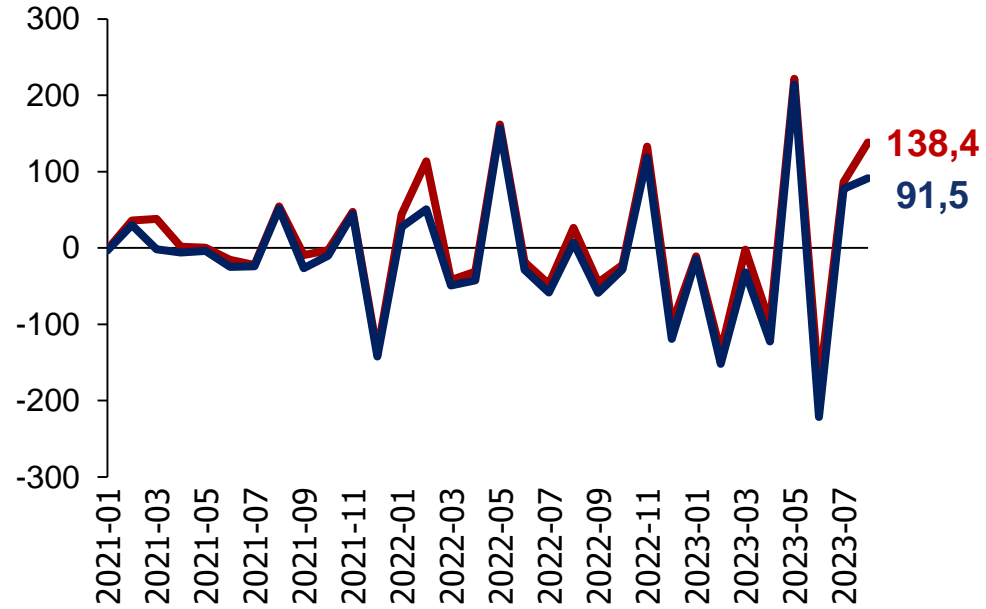
Bütçe dengesi Ağustos ayında 51,3 milyar TL fazla vermiştir.
Program tanımlı faiz dışı dengede ise 91,5 milyar TL fazla kaydedilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyar TL) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi

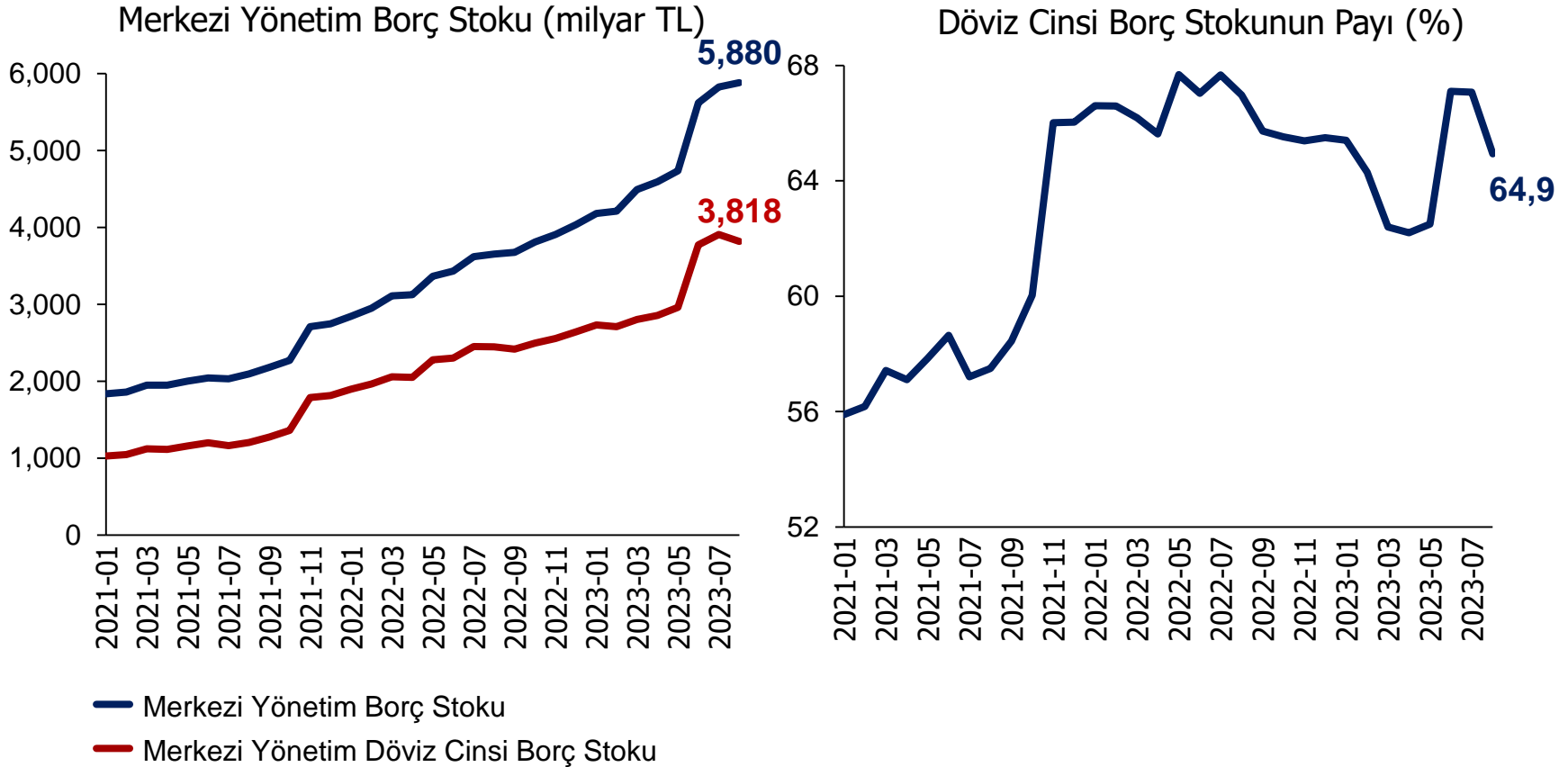

- Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi
- Merkezi Yönetim Program Tanımlı Faiz Dışı Denge

Ağustos ayında Merkezi Yönetim borç stoku bir önceki yıla göre %61 artarak 5,9 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

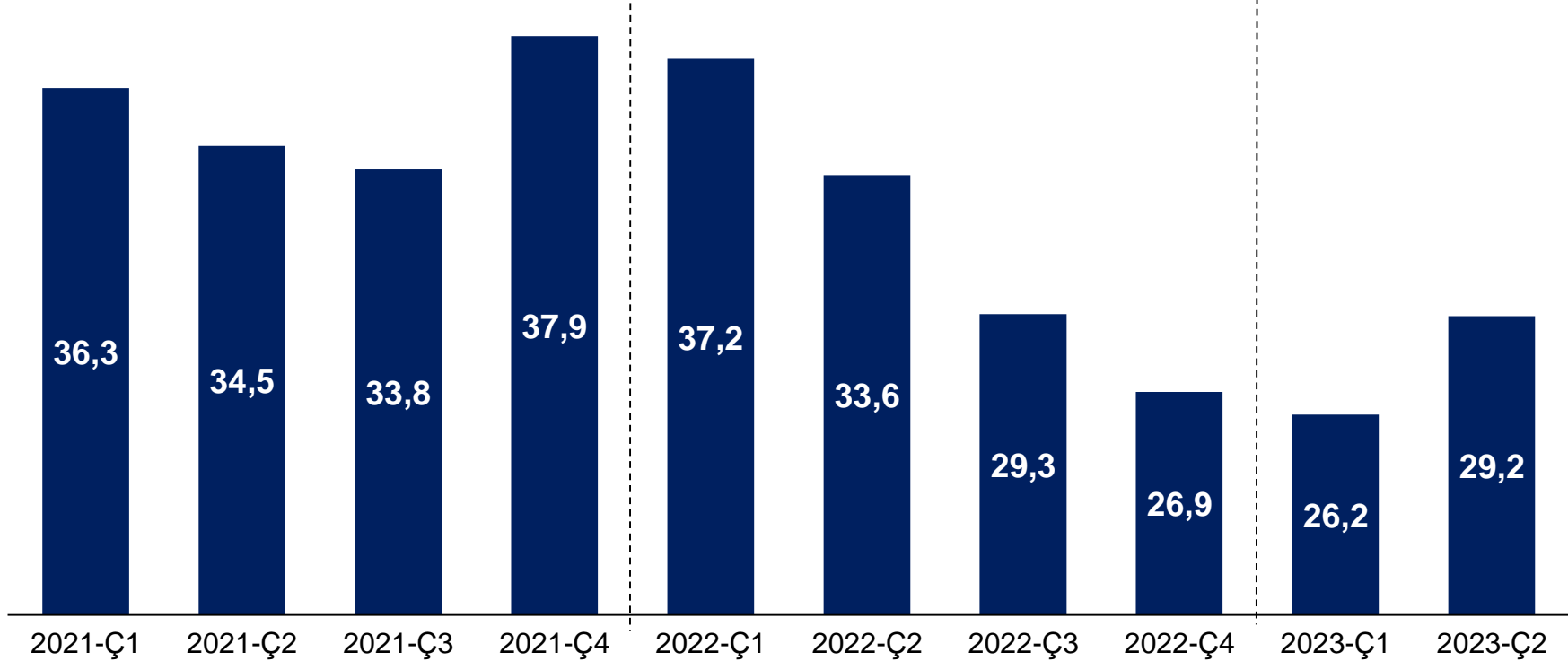
Döviz cinsi borçların payı 2,2 puan azalarak %64,9 olmuştur.

Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2021 – Ağustos 2023)

2023 ikinci çeyreği itibarıyla Merkezi Yönetim borç stoku/GSYİH oranı %29,2'ye yükselmiştir.

Merkezi Yönetim Borç Stoku / GSYİH (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

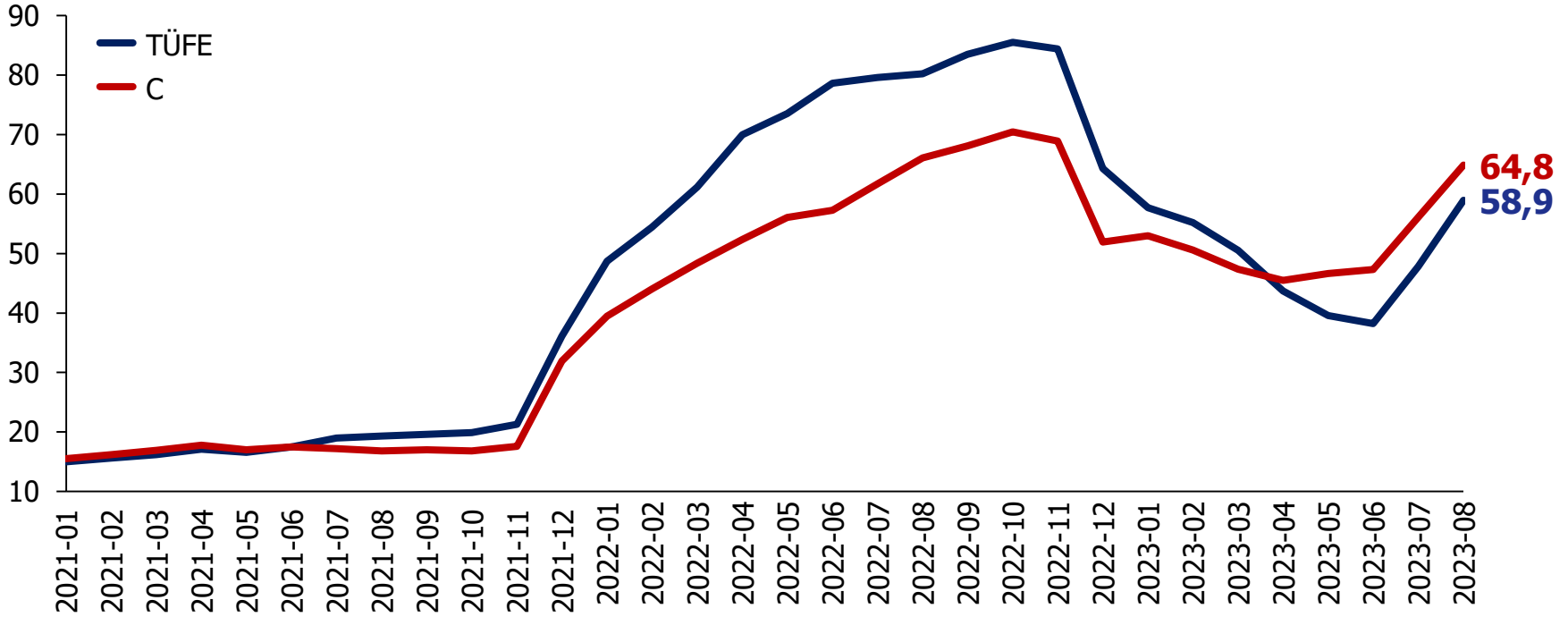

Enflasyon

- Tüketici enflasyonu
 - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve özel kapsamlı gösterge - C
 - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve alt kalemler
- Üretici enflasyonu
 - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve enerji alt endeksi
 - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve alt kalemler

Ağustos ayında yıllık tüketici enflasyonu %58,9'a yükselmiştir.
Temel eğilim göstergelerinden TÜFE-C endeksinin yıllık değişimi ise %64,8'e ulaşmıştır.

TÜFE ve özel kapsamlı enflasyon göstergesi - C* (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Ağustos 2023

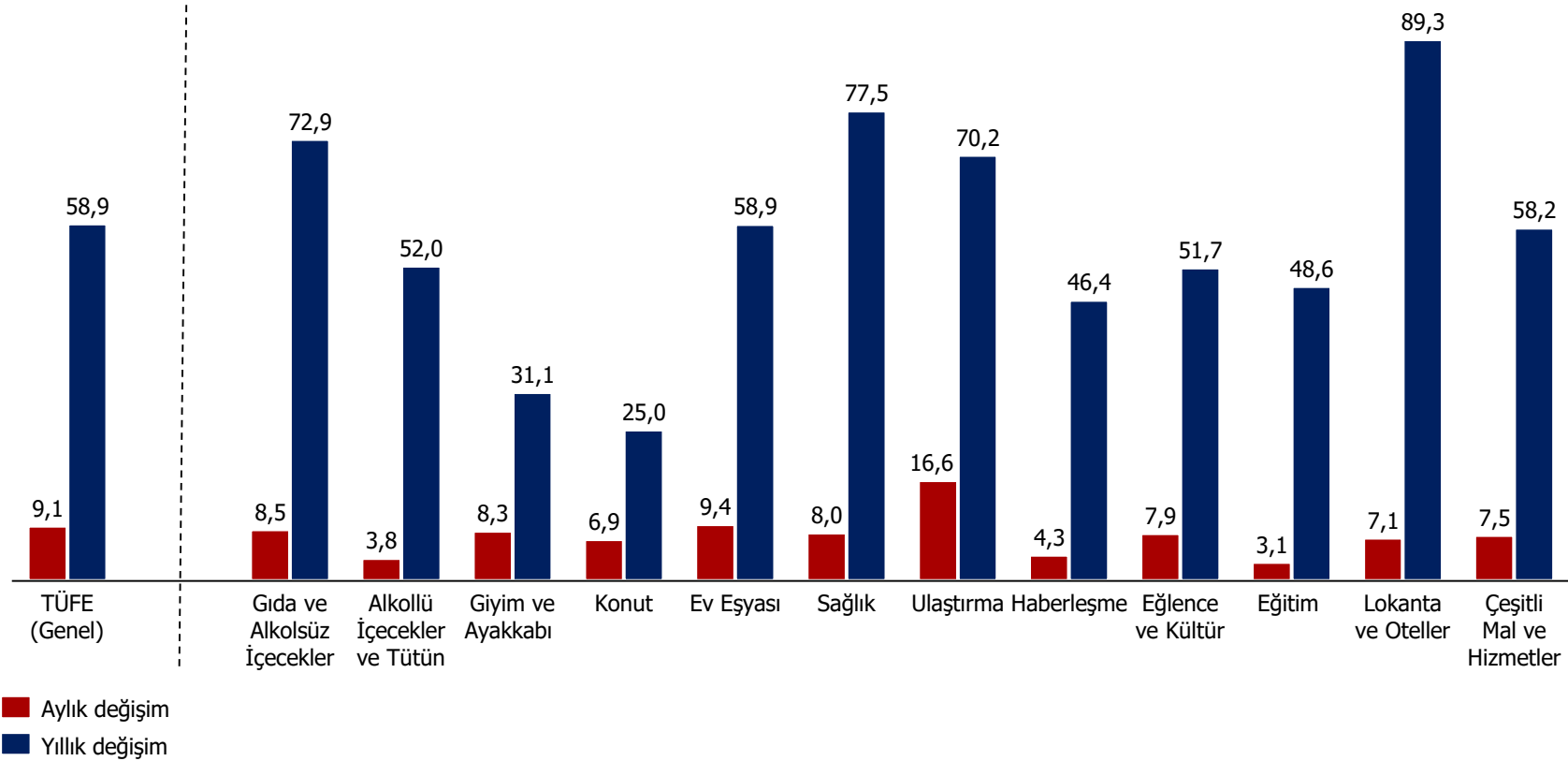
Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Enflasyonun temel eğilimini göstermek amacıyla hesaplanan özel kapsamlı göstergelerden TÜFE-C, enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE'yi göstermektedir.

Ağustos ayında aylık tüketici enflasyon oranı %9,1'dir

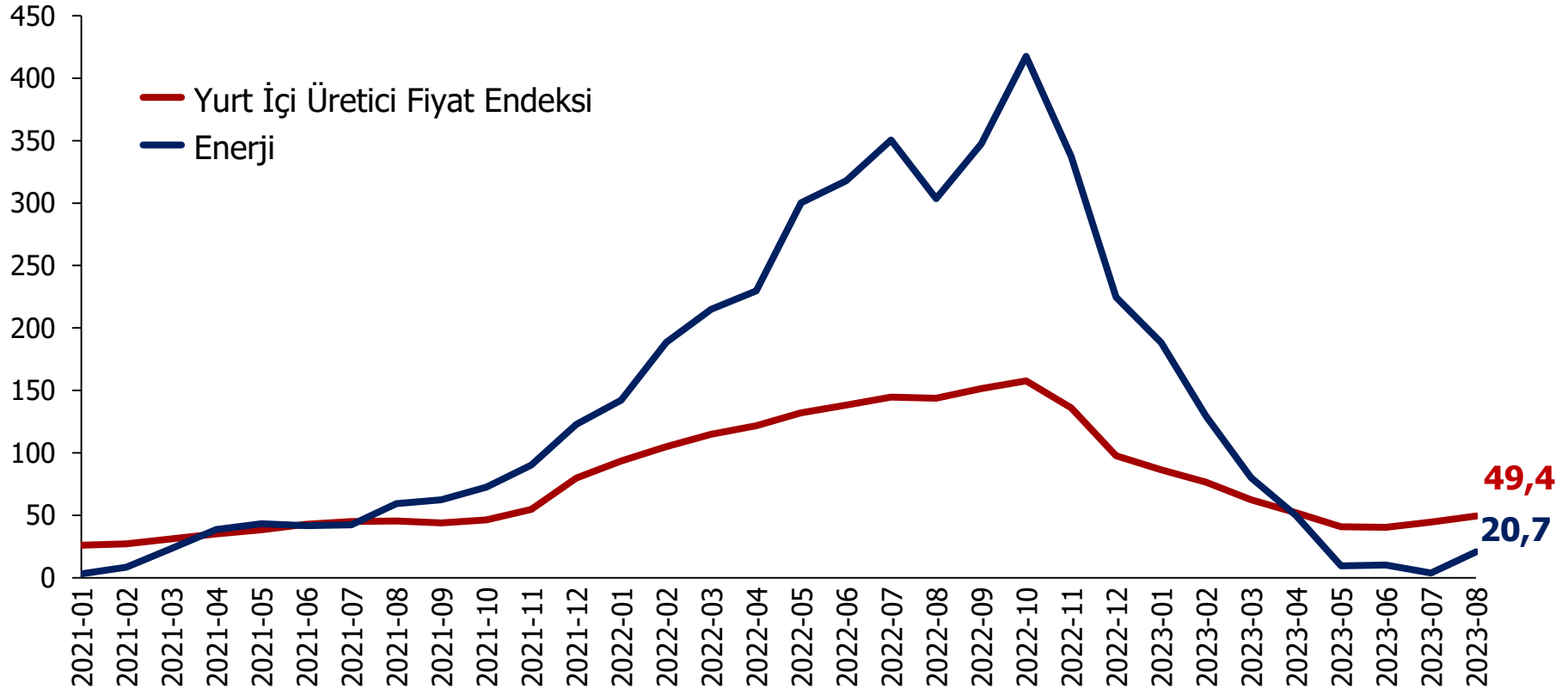
En yüksek aylık artış iki ay üst üste ulaştırma grubunda gerçekleşmiştir.

TÜFE ve alt kalemler (%) Temmuz 2023

Ağustos ayında yurt içi üretici enflasyon oranı %49,4'tür.
Enerji maliyetlerindeki yıllık artış ise %20,7 olarak gerçekleşmiştir.

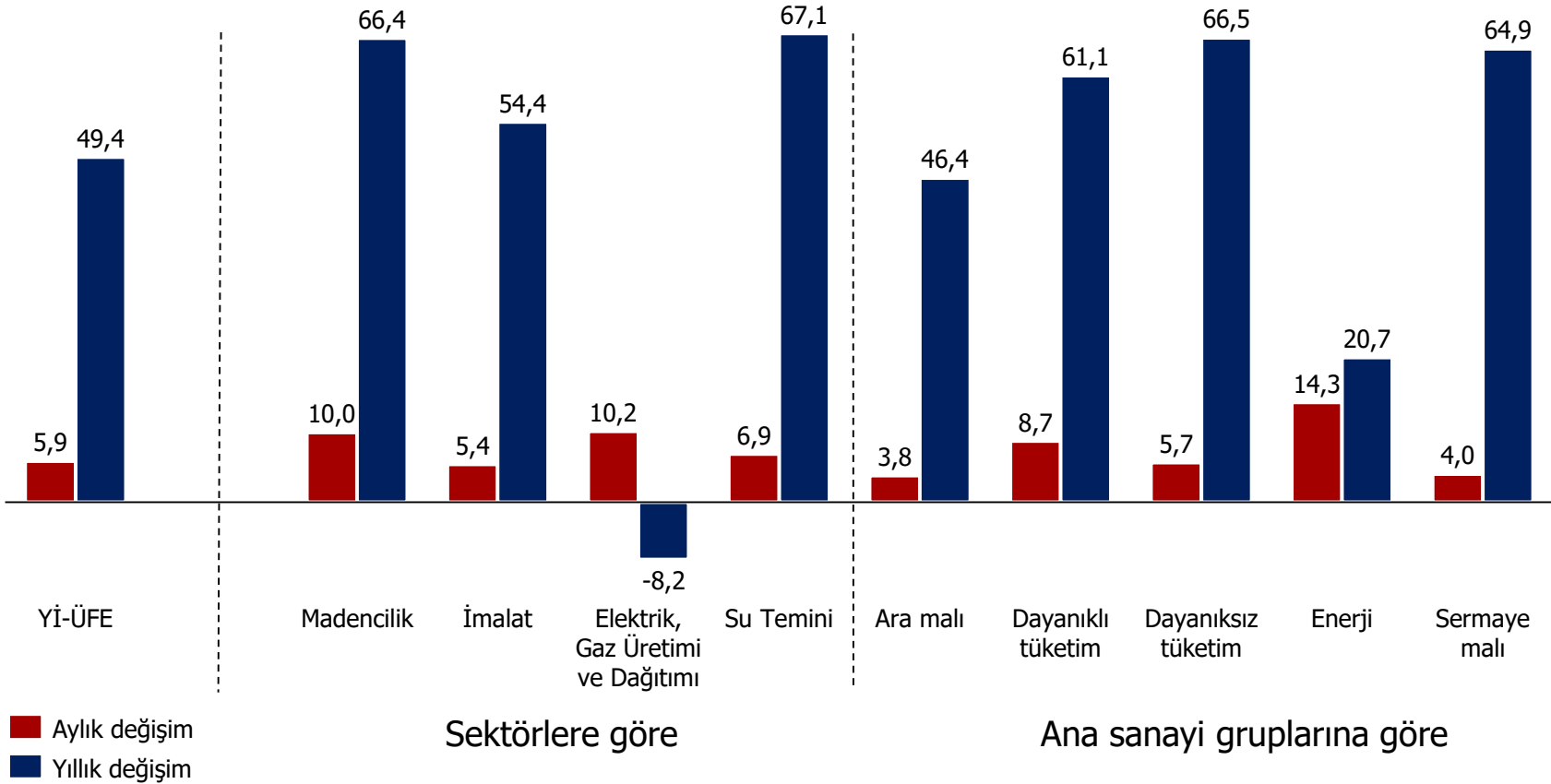
Yİ-ÜFE ve imalat (yıllık değişim, %) Ocak 2021 - Ağustos 2023

Ağustos ayında aylık üretici enflasyon oranı %5,9'dur.

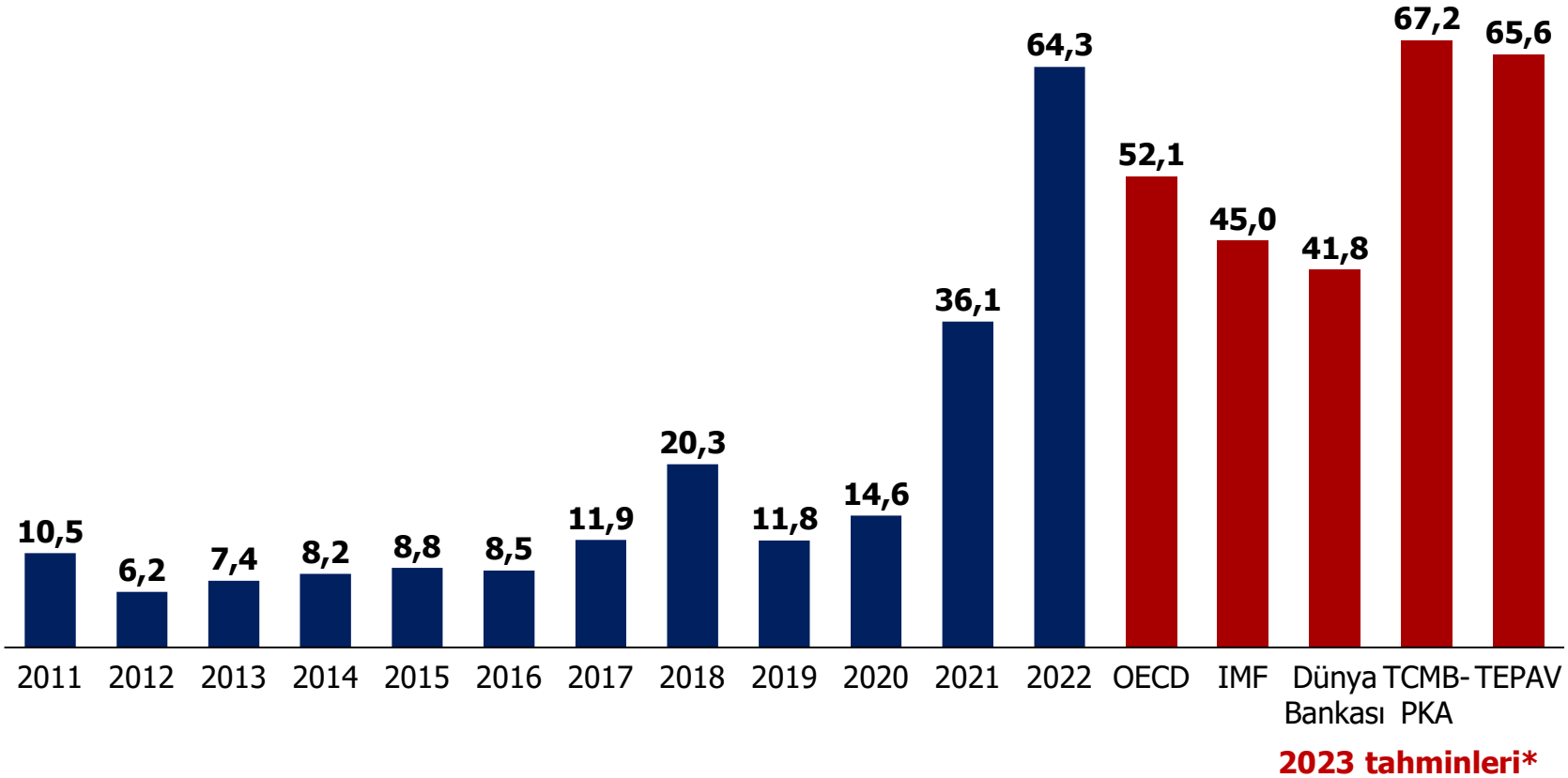
Elektrik, gaz üretimi ve dağıtımında %10,2 oranında aylık fiyat artışı gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE ve alt kalemler (%) Ağustos 2023

2023 yıl sonu tüketici enflasyonu tahminleri %41,8 – 67,2 aralığındadır.
Eylül ayında OECD ve TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi tahminleri yukarı yönlü revize edilmiştir.

Enflasyon (TÜFE, %) 2011 - 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Nisan 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Nisan 2023 Avrupa ve Orta Asya Ekonomik Güncelleme Raporu, TCMB – Ağustos 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi ve TEPAV – Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

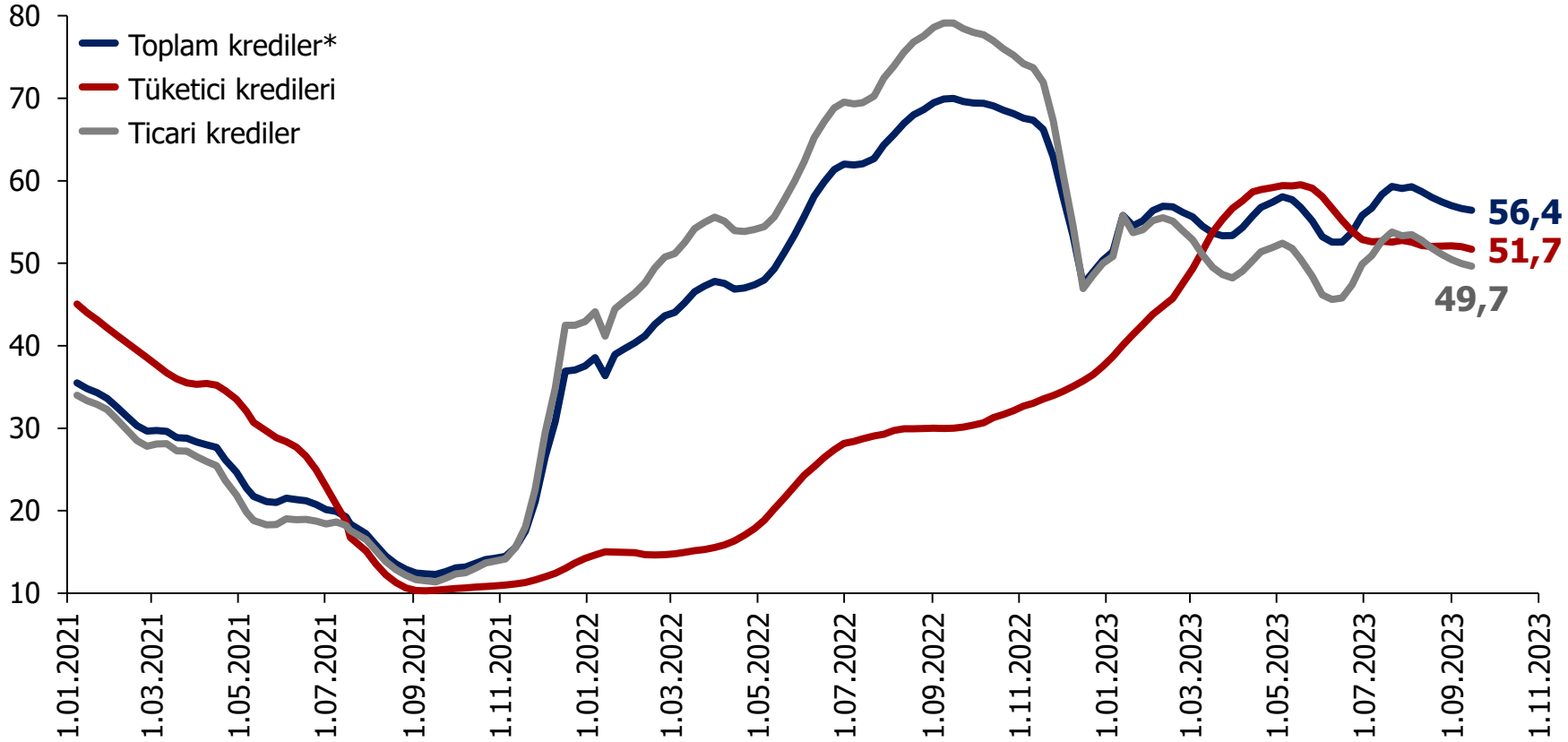
Kredi ve Mevduat

- Kredi gelişmeleri
 - Kredi büyüme hızları
 - Tüketici kredi büyümesi
- Tahsili gecikmiş alacaklar ve karşılıksız senetler
 - Takipteki alacaklar
 - Karşılıksız çek oranı
- Mevduat gelişmeleri
 - Toplam mevduat
 - TL ve YP mevduat
- Faiz oranları
 - Ticari kredi ve mevduat faizi
 - Tüketici kredi faizleri

Kredi kullanımlarında artışlar hız kesmektedir.

Eylül ayında ticari kredilerin yıllık artış oranı %49,7, tüketici kredilerin yıllık artış oranı ise %51,7'dir.

Kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık değişim, %) 8 Ocak 2021 – 15 Eylül 2023

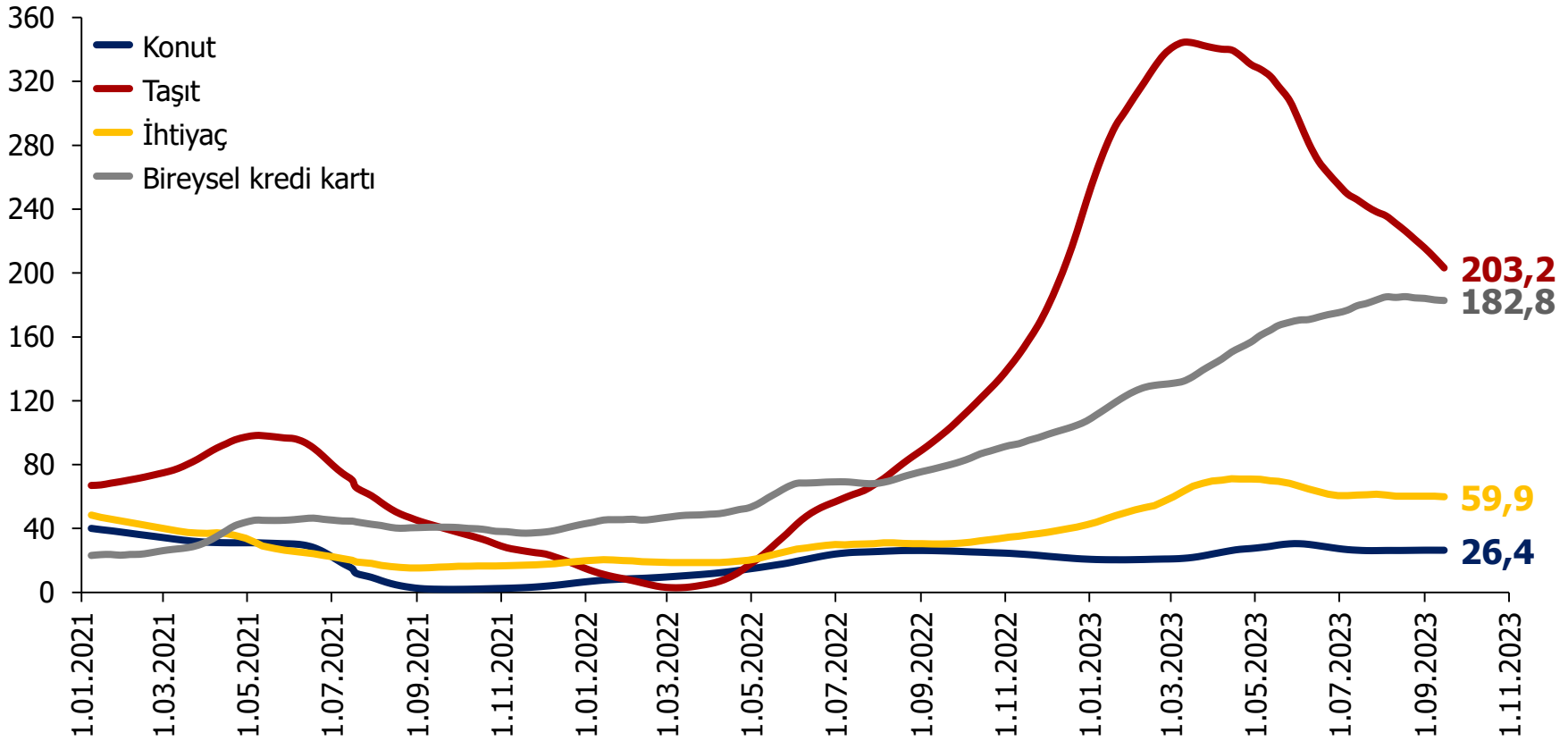

Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

* Tüketici, bireysel kredi kartları, ticari ve diğer kredileri kapsamaktadır.

Taşıt kredilerinde yıllık artışlar %203,2 seviyesine gerilemiştir.
İhtiyaç kredilerinde yıllık artış oranı %59,9, konut kredilerinde ise %26,4 olmuştur.

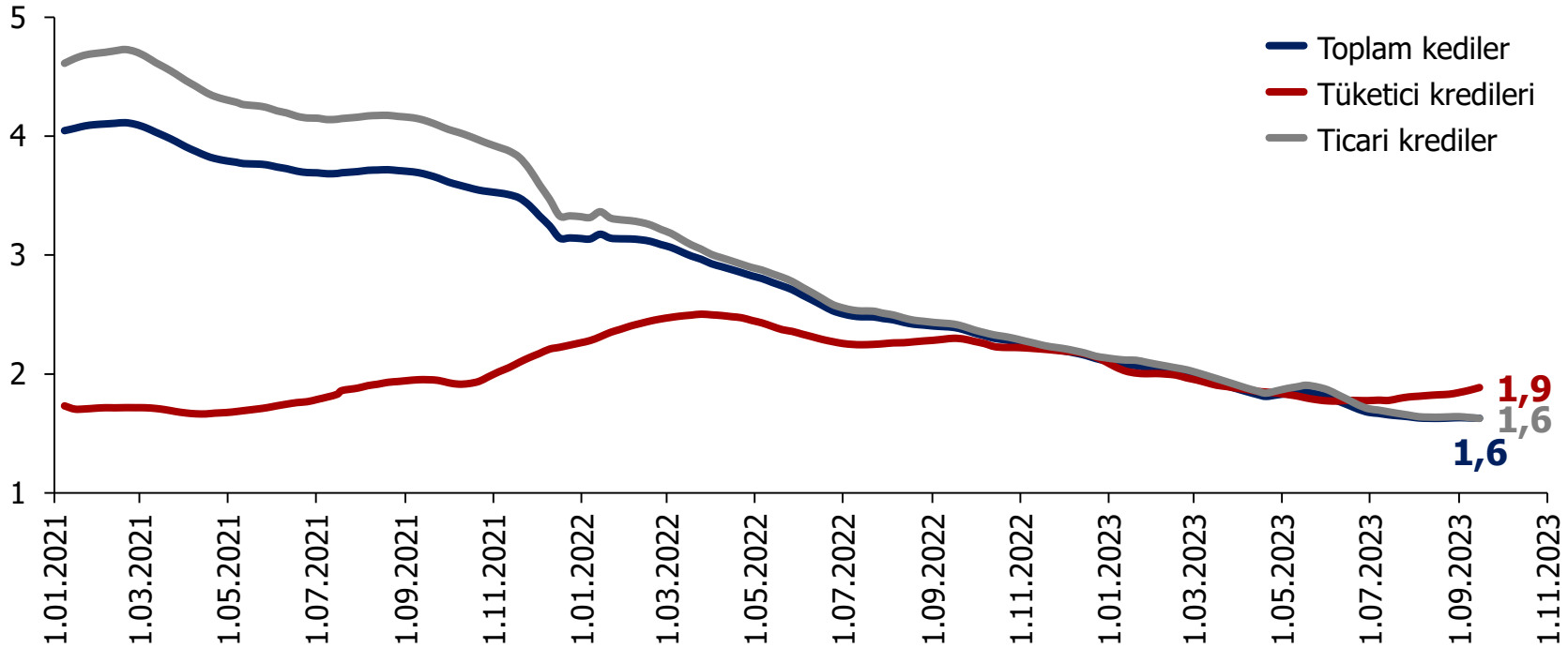
Tüketici kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık % değişim) 8 Ocak 2021 – 15 Eylül 2023

Takipteki alacaklar oranı tüketici kredilerinde artmaktadır.

Eylül ayı itibarıyla takipteki alacaklar oranı ticari kredilerinde %1,6, tüketici kredilerinde %1,9'dur.

Takipteki kredi oranları* (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 15 Eylül 2023

Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

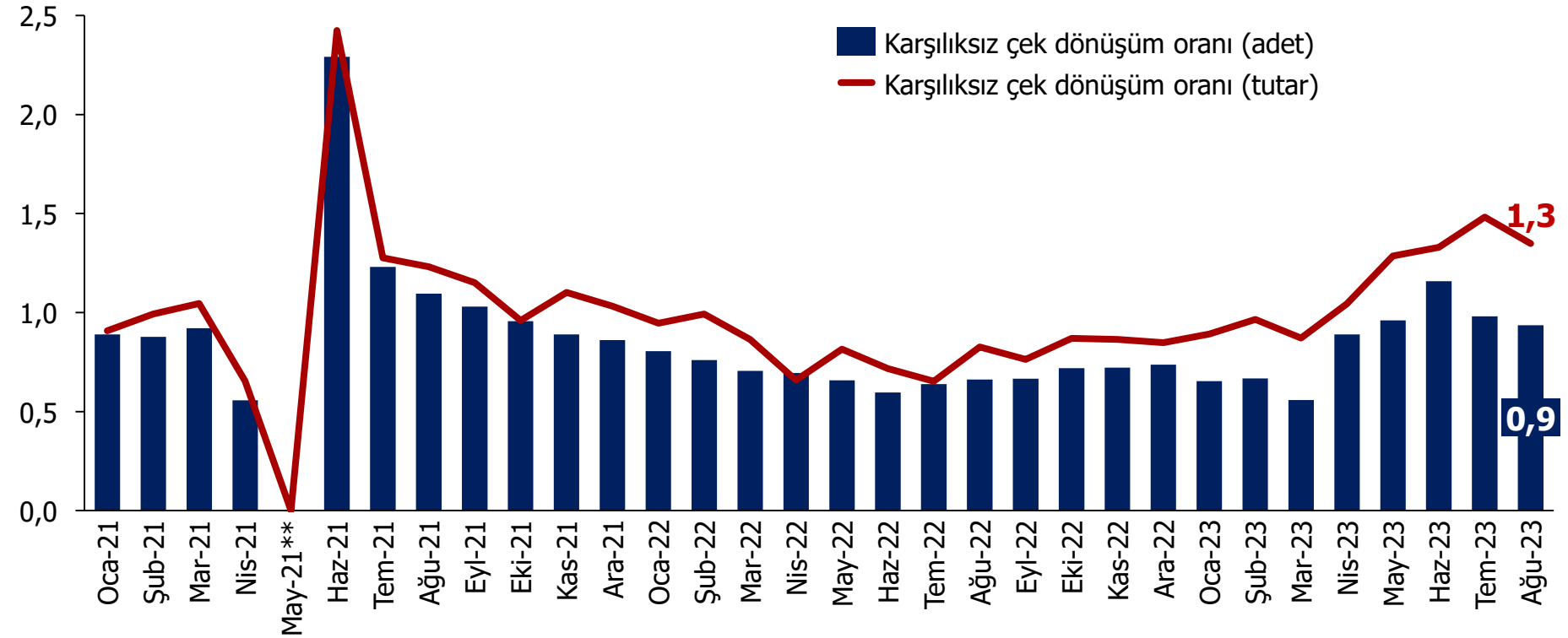
*Takipteki kredi oranı, takipteki alacakların toplam nakdi krediler içerisindeki payını göstermektedir.

**BDDK, salgınının ardından işletmelerin yaşayacakları nakit akışı sorununun finansal bir probleme dönüşmemesi için Mart 2020'de aldığı kararla, 31 Aralık'a kadar 2. grup krediye (yakın izlemedeki krediler-sorunlu krediler) geçiş süresini 30 günden 90 güne, 3. grup krediye (takipteki krediler) geçiş süresi de 90 günden 180 güne çıkarmıştır. İlgili uygulama bazı istisnalar tanınarak 30 Eylül 2021'e kadar uzatılmıştır.

Karşılıksız çeklerin dönüşüm oranı adet olarak düşüş eğilimindedir.

Karşılıksız çeklerde dönüşüm oranları tutar olarak %1,3, adet olarak %0,9 seviyesindedir.

Karşılıksız çek dönüşüm oranı* (%) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

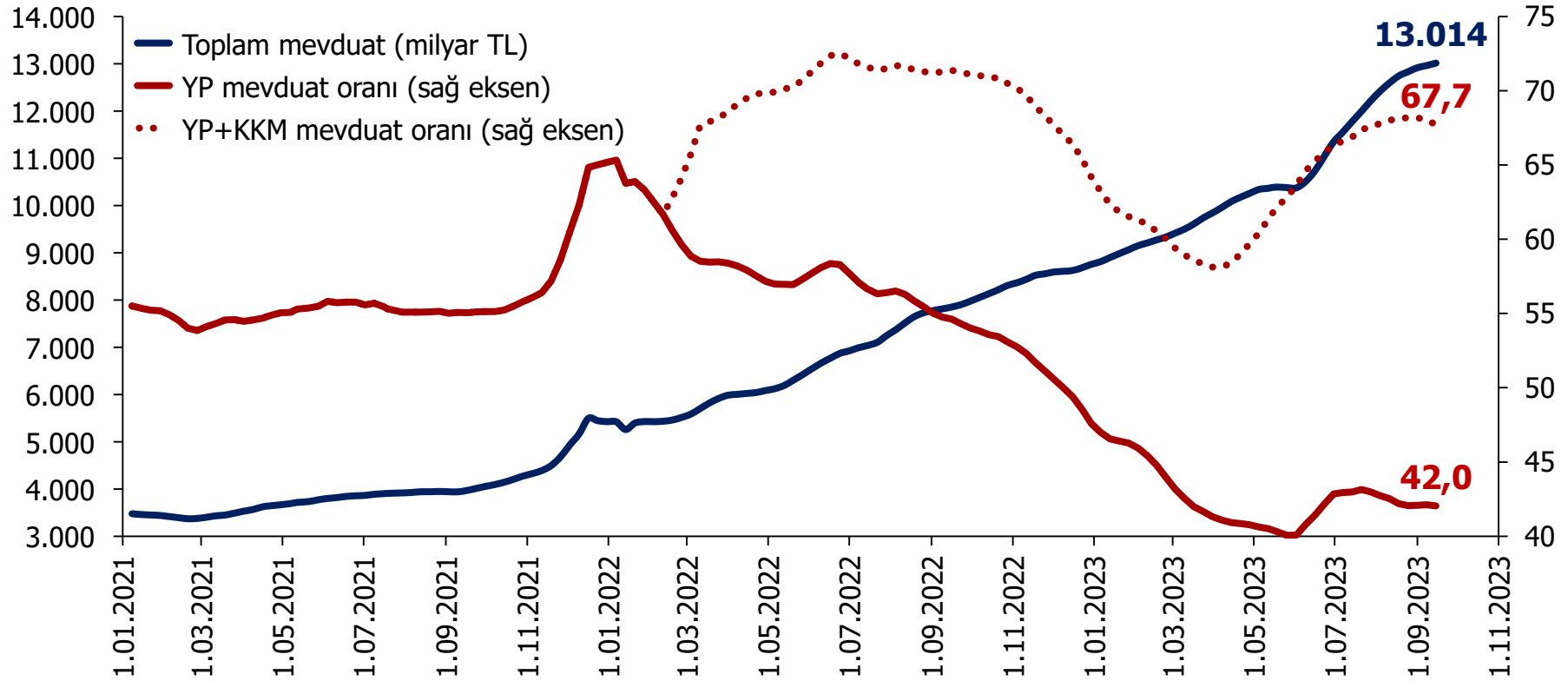
*Karşılıksız çek dönüşüm oranları, takas odalarına ibraz edilen ve karşılıksız kalan çek adet ve tutarının toplam takasa ibraz edilen çek adet ve tutarı içindeki oranıdır.

** Mayıs ayında karşılıksız çek işlemlerine ilişkin düzenleme nedeniyle veri açıklanmamıştır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430M1-1.htm>

Eylül ayı itibarıyla toplam mevduatlar 13 trilyon TL'yi aşmıştır.
Mevduat dolarizasyon oranı %42'dir, Kur Korunmalı Mevduatlar (KKM) dahil edildiğinde %67,7'ye yükselmektedir.

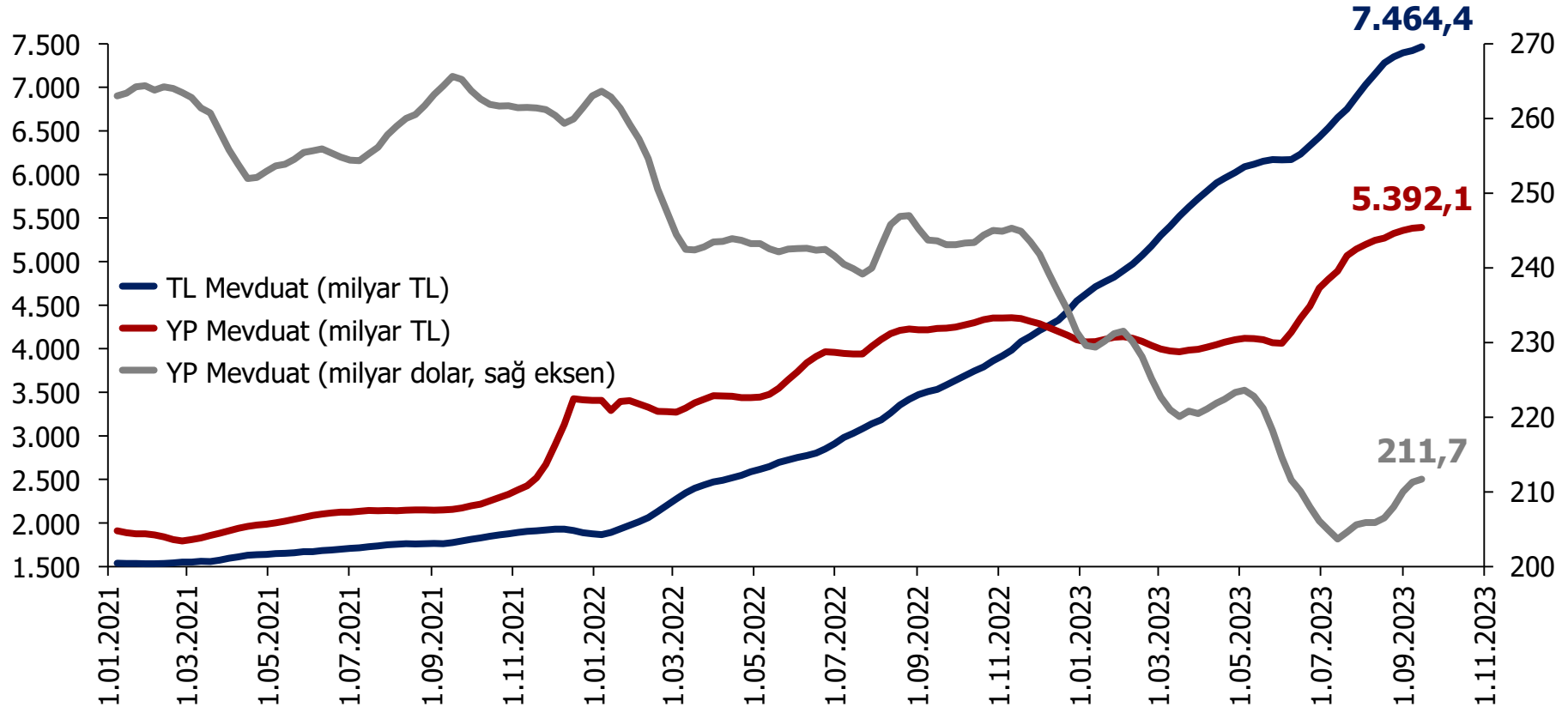
Toplam mevduat tutarı ve döviz endeksli mevduatların oranı (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 15 Eylül 2023

Yabancı para mevduatlar artmaktadır.

Yabancı mevduatlar son dört haftada 5,3 milyar dolar artarken, TL karşılığı ise %2,3 yükselmiştir.

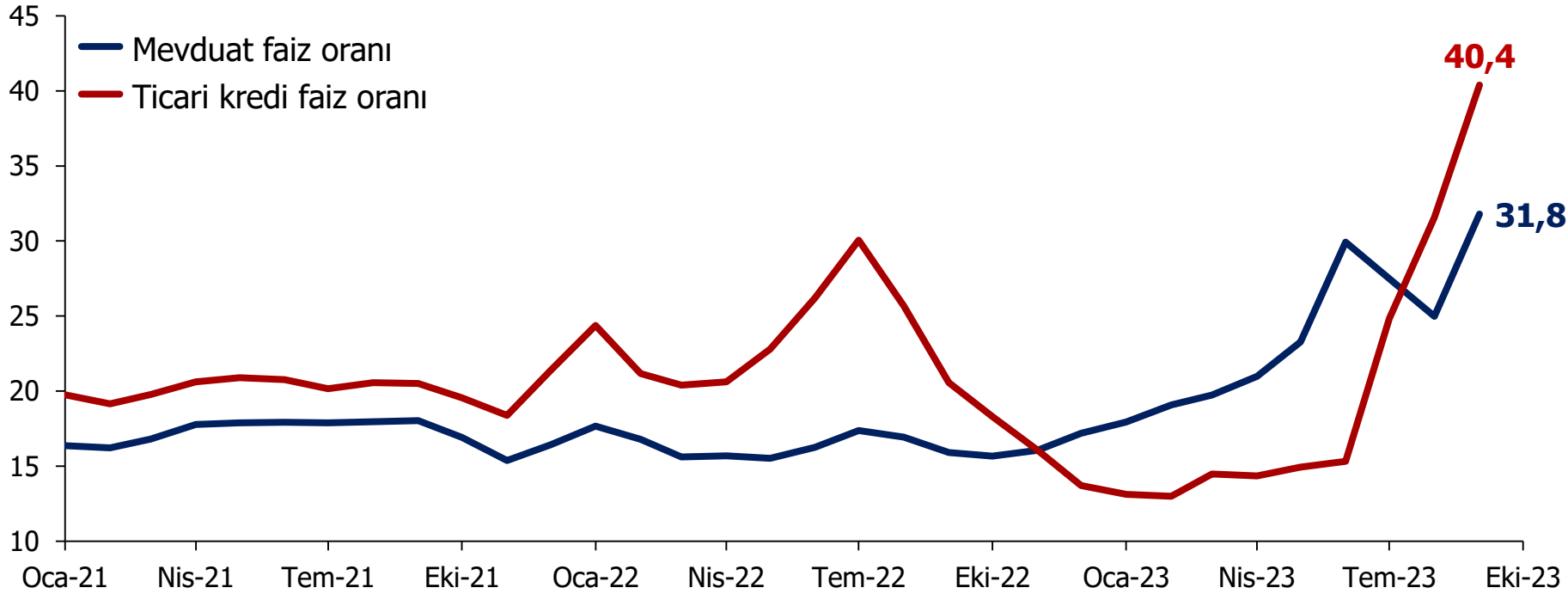
TL ve YP mevduat (4 haftalık hareketli ortalama) 8 Ocak 2021 – 15 Eylül 2023

Ticari kredi faizleri yükselmektedir.

Eylül ayı itibarıyla ticari kredi faizleri %40,4, mevduat faizleri ise %31,8 düzeyindedir.

Ticari kredi* ve mevduat faizi (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Eylül 2023**

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

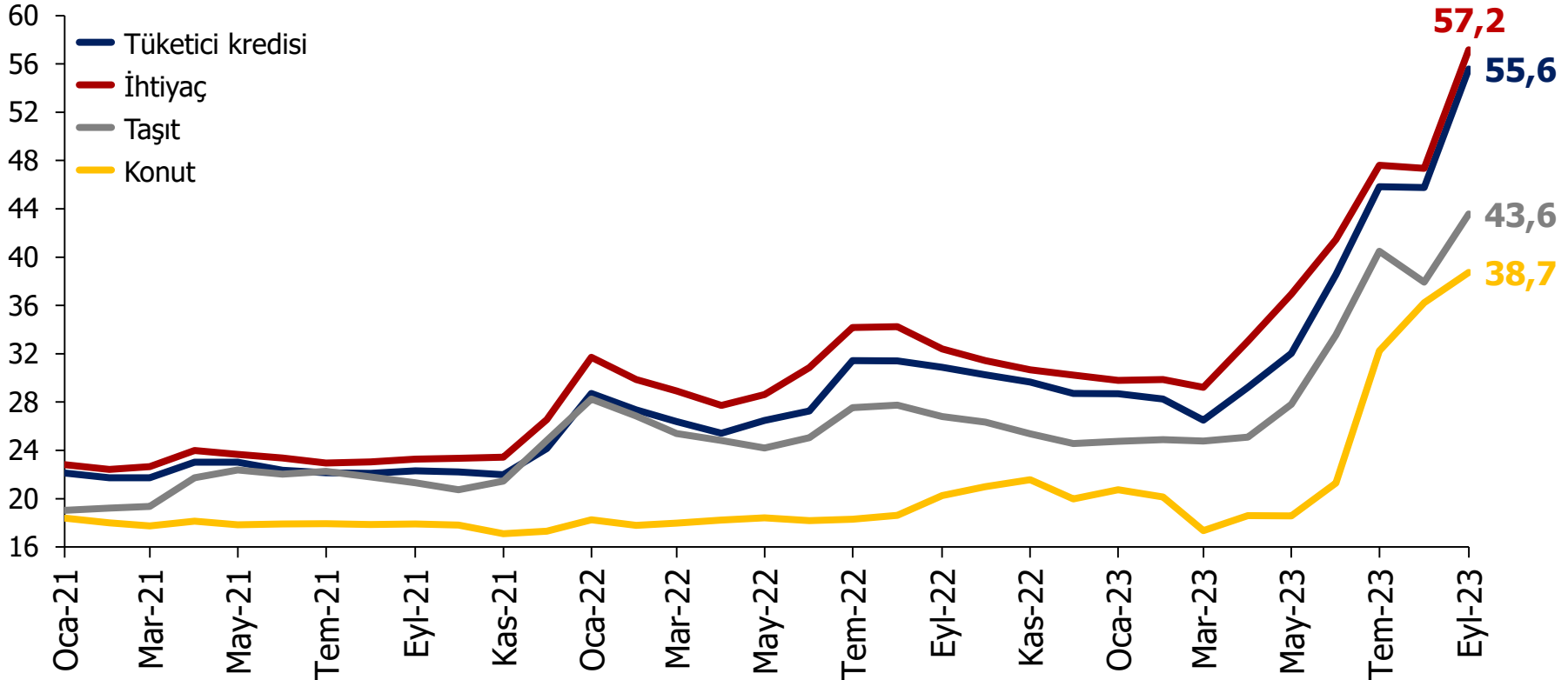
*Tüzel kişi Kredili Mevduat Hesabı ve kurumsal kredi kartları hariçtir.

** 15 Eylül 2023 tarihi itibarıyla.

Tüketici kredilerinde faiz oranı yükselmektedir.

Eylül ayı itibarıyla kredi faiz oranları ihtiyaç kredilerinde %57,2, taşıt kredilerinde %43,6, konut kredilerinde ise %38,7'dir.

Tüketici kredi faizleri (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Eylül 2023*

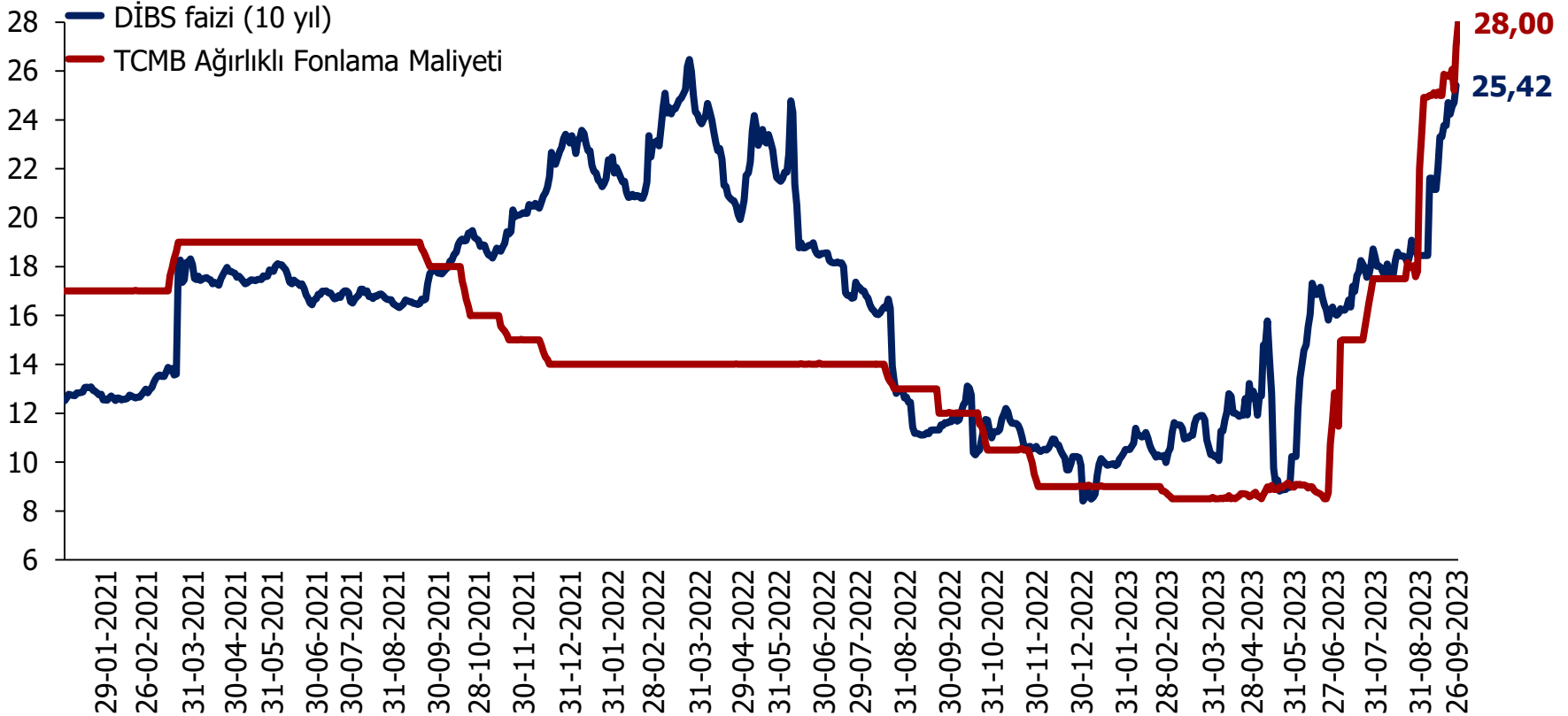

Finansal Piyasa Göstergeleri

- TCMB ortalama fonlama faizi
- Tahvil faizleri
- ABD tahvil faizi
- Türkiye risk primi (CDS)
- Döviz kurları

Para Politikası Kurulu politika faiz oranını Eylül ayında %30'a yükseltmiştir.
Eylül ayı itibarıyla, devlet iç borçlanma faizleri yüzde 25,42'ye ulaşmıştır.

TCMB ortalama fonlama faizi ve Devlet iç borçlanma faizleri (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 26 Eylül 2023

ABD politika faiz oranı 22 yılın en yüksek seviyesindedir.
ABD 10 yıllık devlet iç borçlanma faizi Eylül ayı itibarıyla %4,55'tir.

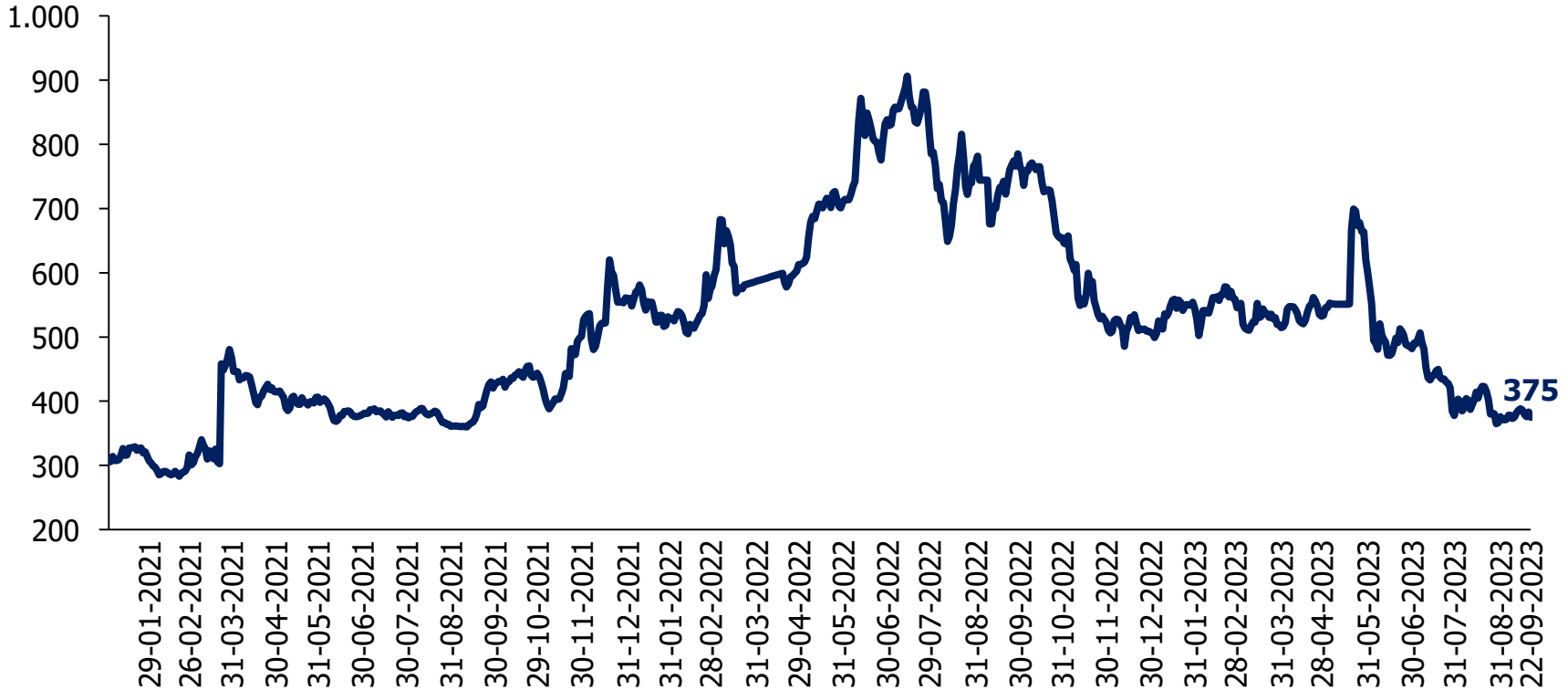
Devlet iç borçlanma faizleri – ABD 10 yıl (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 26 Eylül 2023

Türkiye'nin risklilik göstergesi düşüş eğilimindedir.

Kredi temerrüt takas (CDS) oranı son dört ayda 700 seviyesinden 375'e kadar gerilemiştir.

Kredi Temerrüt Takası – CDS* (günlük) 1 Ocak 2021 – 22 Eylül 2023

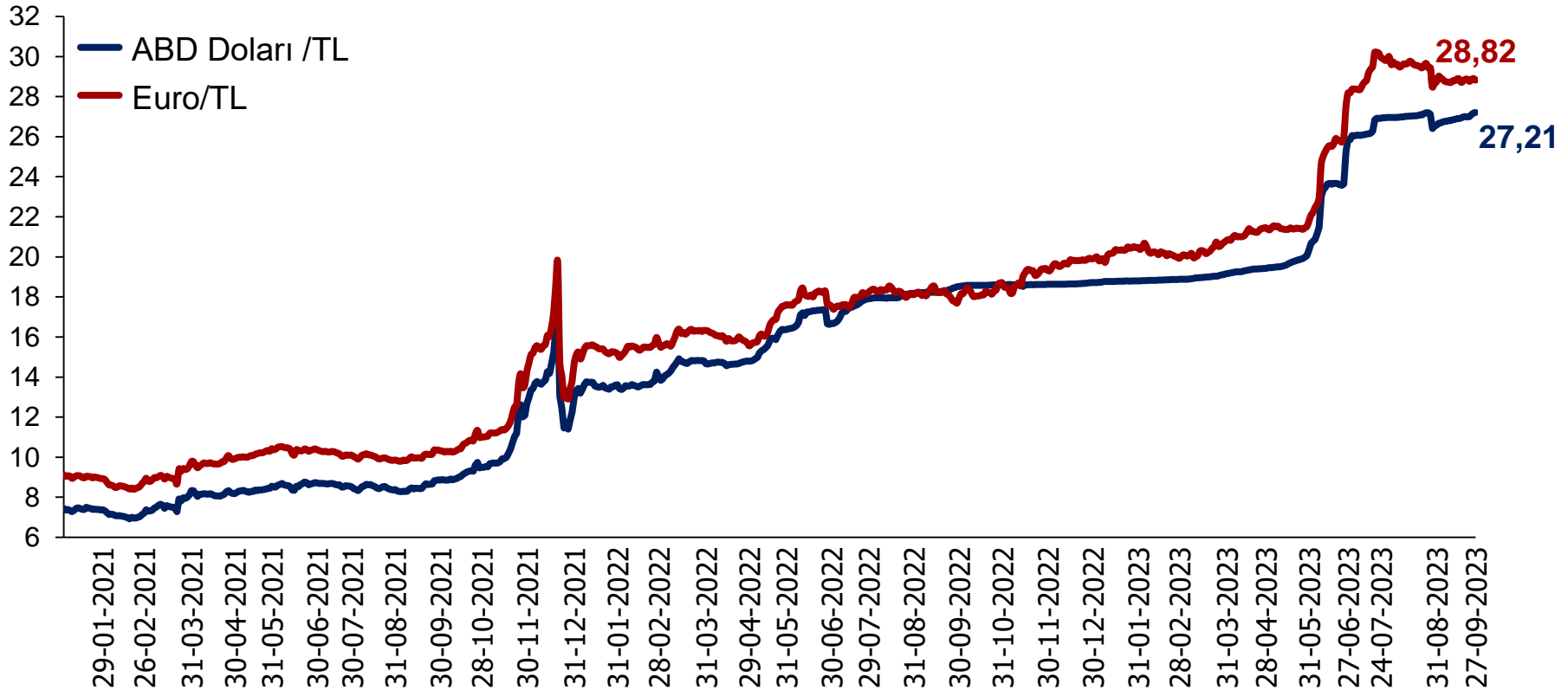
Kaynak: Reuters, TEPAV görselleştirmesi

* Tahvil ve benzeri yatırım enstrümanlarında borçlunun ödeyememe riskine karşı alacaklının hakkını garanti eden sigortadır.

Türk lirası son beş ayda %40'ın üzerinde değer kaybetmiştir.

Döviz kurundaki değişim ABD Doları/TL'de %40,2, Euro/TL'de ise %34,4'e ulaşmıştır.

Döviz kurları (günlük) 1 Ocak 2021 – 26 Eylül 2023

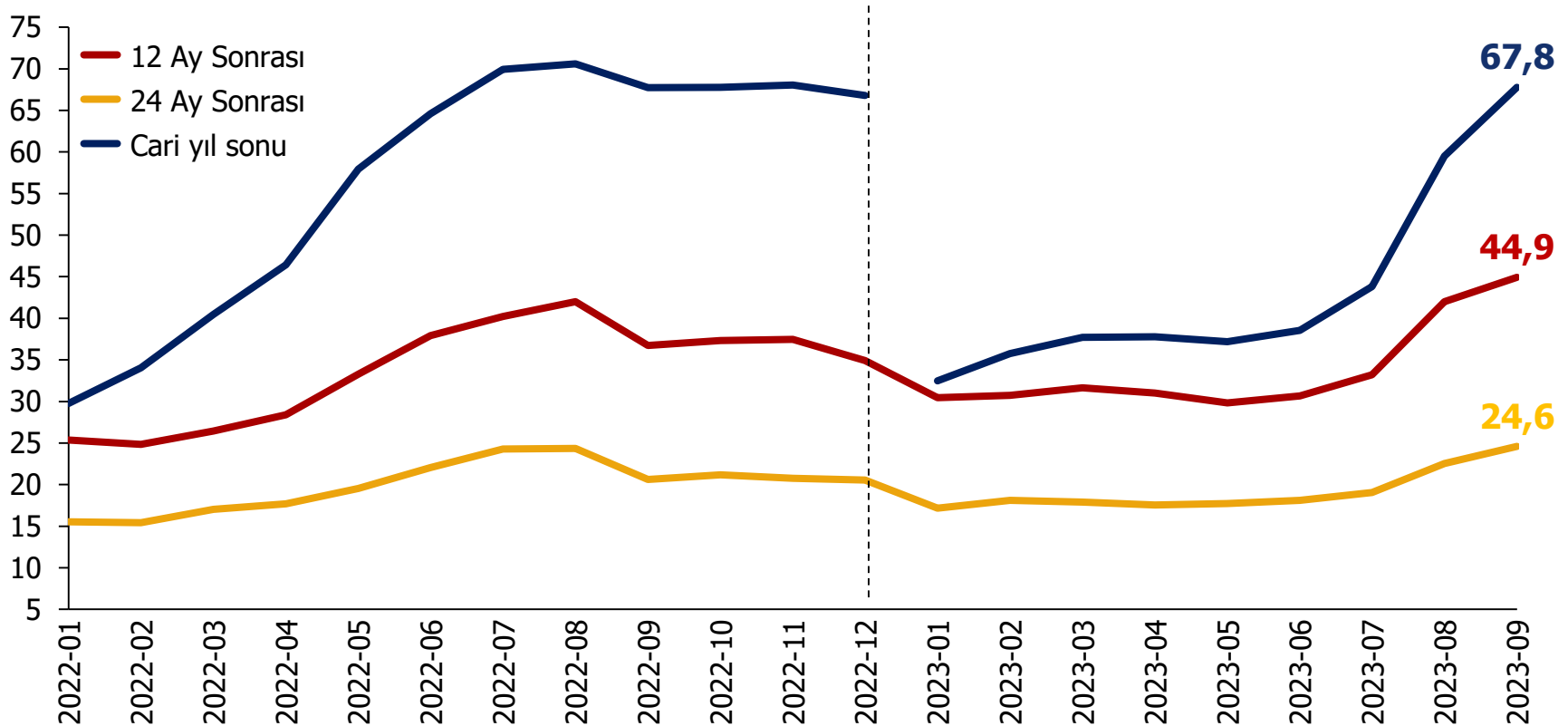
TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler*

- Enflasyon beklentileri
 - Cari yıl sonu yıllık TÜFE beklentisi
 - 12 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
 - 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
- Döviz kuru beklentileri
 - Cari ay sonu ABD dolar kuru beklentisi
 - Cari yıl sonu ABD dolar kuru beklentisi
 - 12 ay sonrasının ABD dolar kuru beklentisi
- Büyüme beklentileri
 - Cari yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi
 - Gelecek yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi

* TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, 15 Eylül 2023 tarihinde yayımlanmıştır. İlgili tarihten sonraki gelişmeler beklentilere yansımamaktadır.

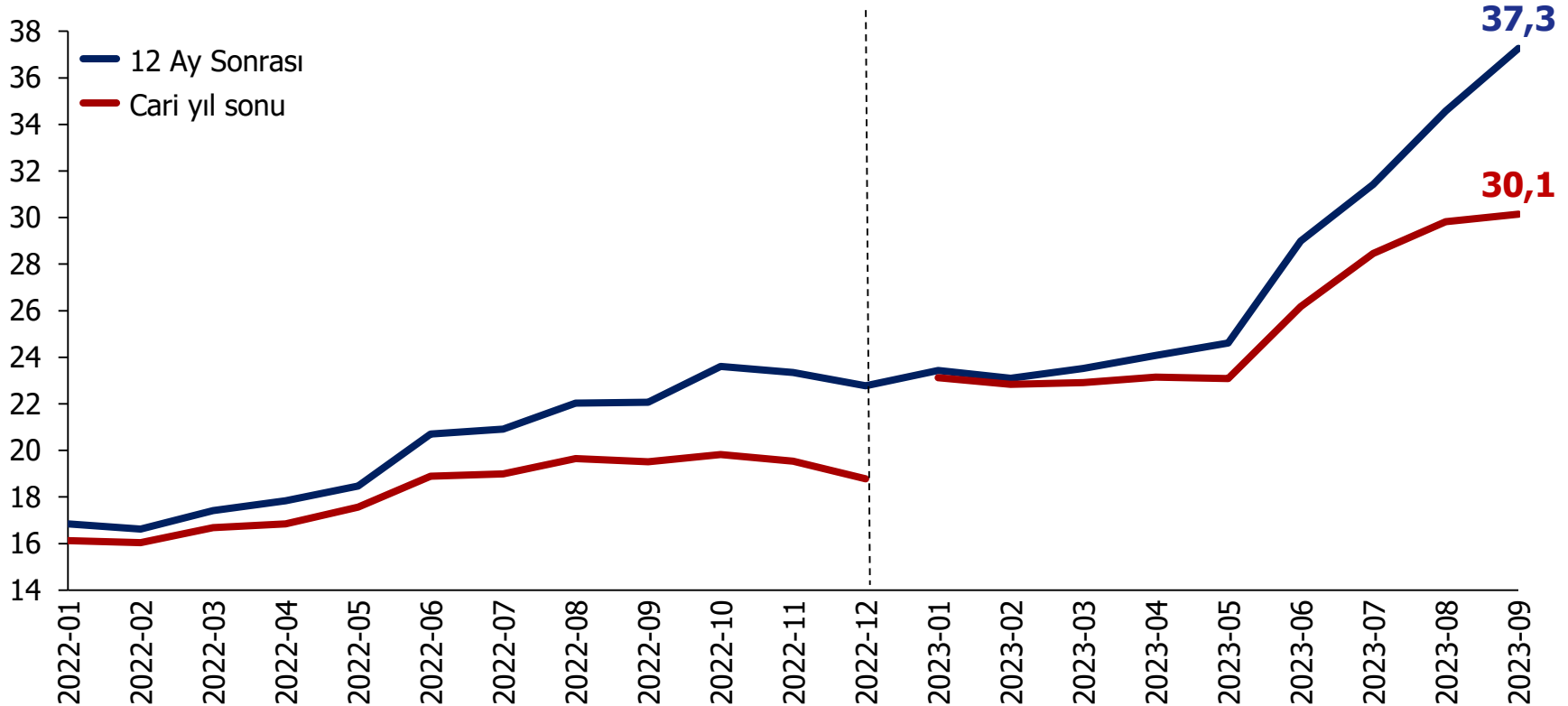
Ağustos ayında 2023 yılı sonuna ilişkin tüketici enflasyonu beklentisi iki ay üst üste toplamda 24 puan artarak %67,8'e yükselmiştir.
12 ay sonrası beklenti ise %44,9'dur.

Yıllık TÜFE beklentileri (%) Ocak 2022 – Ağustos 2023

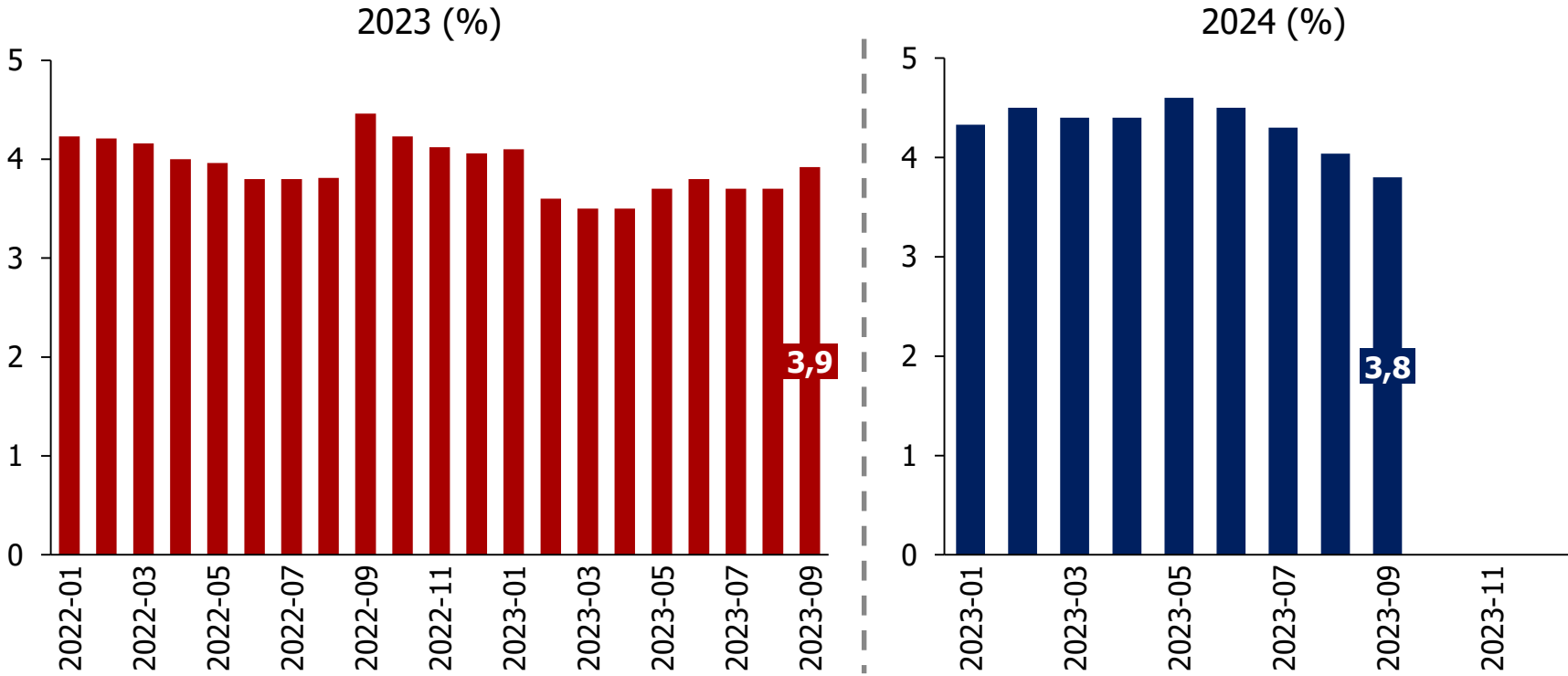
Anket katılımcıları döviz kurunun (ABD doları/TL) yıl sonunda 30,1 TL olmasını beklemektedir.

Döviz kuru beklentileri (ABD doları/TL) Ocak 2022 – Eylül 2023

Ağustos ayında piyasa katılımcılarının büyüme beklentisi %3,9'dur.
2024 yılı beklentisi ise %3,8'e gerilemiştir.

GSYİH Büyüme beklentileri (%) Ocak 2022 – Ağustos 2023

Orta Vadeli Program (2024-2026) Temel Ekonomik Büyüklükler*

- Büyüme
- İstihdam
- Enflasyon
- Dış Ticaret
- Cari İşlemler Dengesi

Orta Vadeli Program (2024-2026) Temel Ekonomik Büyüklükler

	2022	2023	2024	2025	2026		2022	2023	2024	2025	2026
		(GT)	(P)	(P)	(P)			(GT)	(P)	(P)	(P)
BÜYÜME						DIŞ TİCARET					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	15.012	25.483	41.159	52.942	62.997	İhracat (GTS tanımlı, fob), (Milyar Dolar)	254,2	255,0	267,0	283,6	302,2
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	906	1.067	1.119	1.205	1.318	İthalat (GTS tanımlı, cif) (Milyar Dolar)	363,7	367,0	372,8	388,9	414,0
Kişi Başına Gelir (GSYH Dolar)	10.659	12.415	12.875	13.717	14.855	Dış Ticaret Dengesi (GTS tanımlı, Milyar Dolar)	-109,5	-112,0	-105,8	-105,3	-111,8
GSYH Büyümesi	5,5	4,4	4,0	4,5	5,0	Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	68,2	58,3	57,2	55,8	54,3
İSTİHDAM						CARİ İŞLEMLER DENGESİ					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	84.98	85.917	86.883	87.833	88.75	Turizm Gelirleri (Milyar Dolar)	46,5	55,6	59,6	64,7	71,3
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	30.752	31.654	32.428	33.34	34.381	Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar)	41,4	49,0	52,5	57,0	62,8
İstihdam Oranı (%)	47,5	48,3	48,8	49,5	50,4	Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-48,4	-42,5	-34,7	-31,7	-30,0
İşsizlik Oranı (%)	10,4	10,1	10,3	9,9	9,3	Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-5,3	-4	-3,1	-2,6	-2,3
ENFLASYON						Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)					
TÜFE Yıl Sonu (%)	64,3	65,0	33,0	15,2	8,5	Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-3,2	-1,4	-2	-1,6	-1,3

Kaynak: SBB (Rapora buradan ulaşabilirsiniz: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/Orta-Vadeli-Program_2024-2026.pdf)

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini P: Program

Genel Değerlendirme -1

- 2023 yılı ikinci çeyrek büyüme oranı yüzde 3,8 oranında gerekleŖmiŖtir. Finans, inŖaat ve hizmet sektörleri büyümeyi yukarı çekerken, tarım ve sanayi sektörleri daralmıŖtır. Harcamalar tarafında da özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeye pozitif katkı verirken, net dıŖ talep ve stok azalıŖı olumsuz etkilemiŖtir.
- 2023 yılının üçüncü çeyreğine ait göstergelerden sektörel güven endekslerinin ortalaması önceki çeyrekten dŖk gerekleŖmiŖ, kapasite kullanımında ortalama ykselmiŖ, tüketiciler güven endeksinde ise önceki çeyreğe göre belirgin azalıŖ gzlenmiŖtir. Önümüzdeki dönemde küresel aktivitede devam eden yavaŖlamanın imalat sektörü üzerindeki etkilerinin yanı sıra, vergiler artıŖlarının, tüketiciler kredileri ve kredi kartlarına yönelik yeni makroihtiyati önlemlerin ve kredi faizlerindeki ykseliŖin kredi büyümesini yavaŖlatması, dolayısıyla yurtiçi talebi sınırlaması beklenmektedir.
- Temmuz ayında dıŖ ticaret açığının geçen yılın belirgin üzerinde olması nedeniyle cari iŖlemler açığı artmıŖ, altın ve enerji dıŖı cari fazla da gerilemiŖtir. Finansman tarafında ise yüksek cari açık verilmesine karŖılıklı, yüklü net hata-noksan giriŖinin de katkısıyla resmi rezervler artmıŖtır.
- İŖsizlik oranı Mart 2014'ten beri en dŖk seviyelerinde olmakla beraber, kadın ve genç iŖsizlik oranları ile genis tanımlı göstergelerde yüksek düzeyler korunmaktadır.

Genel Değerlendirme -2

- Kur Korunmalı Mevduat için yapılan transferlerin Merkez Bankası tarafından üstlenilmesinin yanı sıra, faiz dışı harcamalardaki yavaşlama ve dolaylı vergilerdeki artışa bağlı olarak Ağustos ayında bütçe geçen yıla göre daha iyi bir performans göstermiştir. Buna rağmen Hazine borç stoku 5,9 trilyon TL seviyesine yükselmiştir.
- Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, Eylül ayında politika faizini beklentilere paralel olarak 500 baz puan artırmış ve yüzde 30 seviyesine çıkarmıştır. Son dört aydaki faiz artışları 21,5 puana ulaşmış olup gelecek dönemde faiz artırımının yanı sıra, parasal sıkılaştırma sürecini destekleyecek seçici kredi ve miktarsal sıkılaştırma uygulamalarına devam edileceği belirtilmiştir.
- Mevduat ve kredi faiz oranları yükselmiş, kredi kullanımları hız kesmiştir. Takipteki alacaklar tüketici kredileri kaynaklı olarak artmaktadır. Yabancı para mevduatlar artarken, dolarizasyon oranı yüzde 70'e yaklaşmıştır.
- Eğitim hariç tüm alt kalemlerde yıllık fiyat artışları geçen yılın üzerinde olup ilk sekiz ayın birikimli enflasyonu yüzde 43,1 seviyesine yükselmiştir. Kur artışlarının, yönetilen fiyatlar ve ücretler kaynaklı maliyet baskısının yılın kalan döneminde de enflasyon üzerinde yukarı yönlü etkili olması beklenmektedir.

Kaynak Önerileri - 1

- Büyüme, üretim ve satışlar
 - Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2. Çeyrek: Nisan-Haziran 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-II.-Ceyrek:-Nisan---Haziran,-2023-49666>
 - TÜİK Sanayi Üretim Endeksi, Temmuz 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Temmuz-2023-49705>
 - TÜİK Perakende Satış Endeksleri, Temmuz 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Perakende-Satis-Endeksleri-Temmuz-2023-49618>
- Dış ticaret ve ödemeler dengesi
 - TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri, Temmuz 2023
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>
- İstihdam ve işsizlik
 - TÜİK İşgücü İstatistikleri, Temmuz 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2023-49375>
 - TEPAV İstihdam İzleme Bülteni, Mayıs 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/files/1693194147-5.TEPAV_istihdam_izleme_Bulteni_Mayis2023.pdf

Kaynak Önerileri - 2

- Sektörel güven endeksleri
 - TÜİK Ekonomik Güven Endeksi, Eylül 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Guven-Endeksi-Eylul-2023-49722>
 - TEPAV Perakende Güven Endeksi, Ağustos 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/tepe/tepav_perakende_guven_endeksi_2023_08.pdf
- Enflasyon
 - TCMB Ağustos Ayı Fiyat Gelişmeleri
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/6107f69a-b62e-4bdd-9467-9460d726c0cd/afiyatagustos23.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-6107f69a-b62e-4bdd-9467-9460d726c0cd-oFA91A8>
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş göstergeler
 - TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, Eylül 2023
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Eglim+Anketleri/Piyasa+Katilimcilari+Anketi/>

Kaynak Önerileri - 3

- Dönemsel geniş içerikli raporlar

- Enflasyon Raporu 2023 - III (27 Temmuz 2023)

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2023/Enflasyon+Raporu+2023+--+III>

- Finansal İstikrar Raporu – Mayıs 2023, Sayı 36

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Finansal+Istikrar+Raporu/2023/Sayi+36>

- TEPAV Ekonomik Görünüm Raporu – Eylül 2023, Sayı 1

https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/ekonomik_gorunum/2023c3_ekonomik_gorunum_raporu.pdf